© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 44 (1746) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 29 КАСТРЫЧНІКА 1989 г. Цана 150 зл.

Новыя вершы

НАДЗЕЯ

Дождж заліваў
палеткі і сады.
Зямля патрэсканымі вуснамі
глытала ваду,
А на галінцы калыхаўся
мокры шпак.
І так чакаў ён
на пагоду.
Ну, як жа тут
пароўну шчасцем абдзяліць?
Не цяжка ў гэтым
нават Небу памыліцца —
Калі адны хацелі б воду піць —
другім гарачы промень
сонца сніцца.
Але ўсё мінае на зямлі
і кожнай з'яве
час назначыў хтосьці.
Няхай жа не сумуе
мокры шпак —
І да яго загляне сонца ў госці!

Алена Анішэўская

Фота Я. Целушэцкага

Вось і прыйшла на Беларусь вялікая радасць, споўнілася доўгачаканая мара ўсіх свядомых беларусаў — на нашу Бацькаўшчыну 11 верасня прыехаў Данчык — Багдан Андрусішын, вядомы ў Амерыцы і Заходняй Еўропе беларускі спявак! Цудоўны крынічны голас яго, мілагучную мову і беларускія песні ў выкананні Данчыка ўжо колькі гадоў слухалі на Беларусі ў аматарскіх запісах, а таксама ў беларускіх перадачах Беластоцкага радыё на ультракароткіх хвалях а 10.00 гадзіне штонядзелі.

ЁН — БОГАМ ДАНЫ ЧАЛАВЕК!

Слухалі з заміраннем сэрца, са слязьмі на вачах і ўспыхвалі ў застылых душах землякоў пачуцці замілавання і любові да ўсяго свайго, роднага, матчынага, і адраджалася беларускасць там, дзе здавалася, што нішто ўжо не зможа ўзняць, ажывіць, бо разам з Данчыкам пачыналі спяваць душы людзей. Голас і талент спевака Данчыка здольны высечы „іскры з халодных каменняў“ чалавечых сэрцаў, як пісаў некалі ў прарочым вершы „Песняру“ наш паэт Максім Багдановіч. Слухалі Данчыка на аўтарскіх канцэртах-вечарах у Мінску, Полацку.

22 верасня спявак прыехаў у старадаўнюю Гародню. Каля 700 чалавек у вялікай зале палаца „Юнацтва“ былі зачараваныя спеўным голасам Данчыка, яго знешняй абаяльнасцю і высокай унутранай культурай. Сапраўды, прарокамі былі тыя, хто ахрысціў яго Багданам, так, ён — Богам нам даны Чалавек! Які талент выспеў на нашай беларускай ніве!

За адзін толькі гэты вечар Данчык адрадзіў столькі беларускіх душаў, узняў так высока пачуццё беларускай нацыянальнай годнасці, што за цэлыя гады гэтага не ўдаецца зрабіць розным нашым таварыствам, творчым саюзам.

Цяжка ўразумець, чаму столькі часу нас, беларусаў, абкрадвалі, не ладзілі сустрэчаў з Данчыкам гадоў 10 назад, бо гэты спявак — наш агульны нацыянальны гонар, жывы скарб, моцная і гаючая крыніца нацыянальнага адраджэння.

Колькі маладых сэрцаў магло б пазбыцца духоўнай пустэчы, нацыянальнага нігілізму, або выйсці з атупляючай стыхіі „масавай“ нацыянальнай бясполай культуры?

Песні Данчыка блізкія сэрцу беларуса, дзе б ён не жыў. „Зорачкі“ і другія песні гучалі ў Амерыцы над Гудзонам, у Беластоку, у Менску, Полацку і з не меншай узрушанасцю былі выкананы і ўспрыняты ў старадаўняй Гародні над Нёманам.

Разам з Данчыкам у гэтым вечары бралі ўдзел спевакі Лявон Барткевіч і Сяржук Сокалаў-Воюш. Цёпла віталі прысутныя і іх, а таксама маці Данчыка спадарыню Юлію і гарадзенскую паэтку Дануту Бічэль-Загнетаву. Была шчырая размова з усімі спевакамі, многа даў адказаў на пытанні Данчык.

І знакам вялікай удзячнасці і радасці на працягу ўсяго вечара былі шчырыя воплескі, слёзы радасці, бел-чырвона-белы сцяг і кветкі, кветкі, кветкі Данчыку...

Узрушаныя слухачы і пасля канцэрту не маглі адразу развітацца са спевакамі, бралі аўтографы, а Сяржук Сокалаў-Воюш па шматлікіх просьбах працягваў спяваць свае песні на плошчы перад палацам, дзе прайшоў цудоўны „аксамітны“ і сапраўды „летні вечар“.

Вельмі хочацца верыць і спадзявацца, што Данчык у хуткім часе зможа спяваць зноў на зямлі беларускай, што стане яму сілы і замілавання да беларускага адраджэння. Усе мы павінны спяшацца рабіць гэта. Бо няма часу больш чакаць і спадзявацца, плачучы на лёс. Пазнаўшы наяву моц і крыштальную чысціню голасу Дан-

(Працяг на стар. 4)

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

АКАЛЕЧВАННЕ ДУШЫ

На працягу дзесяткаў гадоў савецкія гісторыкі, сацыёлагі, філосафы, гісторыкі літаратуры, публіцысты і палітыкі прыкідваліся, што не заўважаюць згубнага ўплыву факту знішчэння беларускай мовы на ўсю духоўную сферу беларуса. Мала таго, стараліся яны на ўсе лады даказваць, што стан беларускай духоўнасці і культуры дасканалы, што не толькі не сталася нічога дрэннага, а наадварот, тое, што дзеялася, з'яўлялася праявай найвышэйшага дасягнення беларускага народа. А тым часам вядома, што забойства беларускай мовы было адным з найбольш пачварных форм акалечвання беларусаў. Няма сумненняў, што чалавечае цела, пазбаўленае нагі, рукі ці вока, не можа аставацца такім, як было раней, спраўнай фізічнай субстанцыяй. А што ж гаварыць аб такім важным атрыбуце чалавечай духоўнай субстанцыі, як мова, якая з'яўляецца фундаментам усёй духоўнай структуры чалавечай істоты. Мова гэта натуральны вынік дзейнасці чалавечага мозгу. Як дагэтуль, нават тым геніяльным хірургам, якія патрапяць перанесці з аднаго чалавека ў другога сэрца, пячонку ці іншы ўнутраны орган, не сніцца, каб пераносіць з аднаго ў другога мозг. Калі б гэта сталася, дык была б парушана, а нават генеральна зменена ўся псіхалогія чалавека. „Новы" мозг, праўдападобна, захоўваў бы свядомасць і памяць не таго чалавека, у якога яго перасадзілі, а таго, ад якога быў узяты. Ці нехта з нас уяўляе ўласнае жыццё з чужой памяццю, чужой свядомасцю, чужым мысленнем, чужымі навыкамі? На маю думку, такога тыпу медычны эксперымент меў бы злачынны характар.

А ці не меней злачынным з'яўляецца забойства мовы, і не аднаго чалавека, а дзесяцімільённага народа? Ці ж гэтая прадуманая аперацыя не давяла да дэфармацыі і калецтва народнай беларускай душы? Ці ж яна не спрыяла паяўленню аграмадных мас нігілістаў, рэнегатаў, касмапалітаў — людзей, якія сталіся сімваламі абыякавасці, самапагарды, нянавісці. На жаль, спатыкаю я многа людзей, якія гавораць, што абуміранне беларускай мовы і ўспрыйманне беларусамі чужой мовы як роднай праходзіць натуральным, дабравольным шляхам. Няма тут вінаватых. Паявіліся нават наіўныя прэтэнзіі да так расплюўчатага паняцця, як „пані гісторыя", якая нядобразычліва аднеслася да беларусаў. Гэта дзіцячае, прыдуркаватае разуменне сутнасці праблемы. Няма ніякай „пані гісторыі"! Ёсць акрэсленне „варожыя або прыхільныя суседзі" і іншыя аб'ектыўныя з'явы. Ніякі народ у свеце, ніякая этнічная група, нават калі яна найменшая, ніколі дабравольна і самастойна не зрэзыгнавалі ні са сваёй мовы, ні са сваёй звычаёвасці, ні са сваёй культуры. Дэнацыяналізацыя народаў, плямён і этнічных груп заўсёды праводзілася ў атмасферы сілы, падману, падкупу, фальшывай эмансіпацыі, шантажу, высмейвання. Усе гэтыя формы былі шырока выкарыстаны ў планавым працэсе знішчэння беларускай мовы дасканалымі спецыялістамі інтрыгі, правакацыі і езуіцкага фальшу — сталіністамі. Ну, і сталася так, як сталася — беларуская мова была выкаранена з душ беларусаў. Недасканаласць усіх юрыдычных кодэксаў і законаў праяўляецца ў тым, што яны прадбачваюць штрафы і пакаранні за фізічнае акалечванне чалавека, але няма ніякіх кар для тых, хто скалечыў чалавечую душу. Выходзіць так, што караецца той, хто адняў у чалавека другую нагу, руку ці выбіў вока, але застаюцца на свабодзе тыя, што смяротна паранілі нацыянальную душу дзесяцімільённага народа. І так, злачынцы, якія спаганілі і абясславілі беларускую духоўнасць, ходзяць па вуліцах з высока паднятымі галовамі, а на іх грудзях красуюцца медалі і ордэны. І калі толькі пабачаць яны беларускіх сыноў і дачок, якія стараюцца запусціць карэнні ў родную глебу, рукі іх хапаюць сякеры. Адсячэм!!! Будзем спадзявацца, што гарбачоўская перабудова не дазволіць выцягнуць такім людзям сякеры і замахнуцца на беларускае адраджэнне.

Алесь Барскі

РЫХТУЕЦЦА ПАСТАНОВА

Зараз у Сеймавую камісію нацыянальных і этнічных меншасцяў накіраваны праект пастановы аб нацыянальных меншасцях. Камісія праект разаслала ў многія ўстановы і арганізацыі дзеля кансультацыі. Прэзідыум ГП БГКТ, азнаёміўшыся з праектам пастановы, прапануе папоўніць яго запісамі аб:

— спыненні асаднiцтва на тэрыторыях, населеных нацыянальнымі меншасцямі, дзеля захавання этнічнай спецыфікі гэтых зямель,

— увядзенні абавязку вывучання моў нацыянальных меншасцяў у тых школах, дзе вучні недзяржаўнай нацыянальнасці складаюць больш чым 50%.

Прапанавана змяніць некаторыя фармуліроўкі ў праекце. І так у арт. 6 замест запісу „odpowiednie ułatwienie w używaniu" прапануецца фармуліроўка „prawo używania". У арт. 7, пкт. 1 слова „poręcza" прапануецца змяніць на „przyznaje". У арт. 8, пкт. 1 да слоў „przydziału środków technicznych" дабавіць „i finansowych".

Ніжэй друкуем поўны тэкст праекта пастановы. Заўвагі можна дасылаць у ГП БГКТ у Беластоку або ў Сеймавую Камісію нацыянальных і этнічных меншасцяў у Варшаве. (Л)

USTAWA

z dnia . . . . . . 1989 r.
o mniejszościach narodowych

Na podstawie art. 69 Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w celu rzeczywistego zagwarantowania każdemu obywatelowi prawa do zachowania swej narodowości, pielęgnowania własnej kultury, mowy i wiary oraz stworzenia mniejszościom narodowym warunków pełnego i swobodnego rozwoju ich narodowych właściwości, a równocześnie w celu przeciwdziałania tworzeniu lub wykorzystaniu jakichkolwiek mechanizmów zmierzających do ich przymusowej asymilacji, stanowi się co następuje:

Art. 1.

1. Przepisy niniejszej ustawy dotyczą mniejszości narodowych, złożonych z osób wyodrębnionych w oparciu o kryterium ich pochodzenia etnicznego (narodowości).

2. Celem ustawy jest wszechstronna ochrona tych osób, zwanych dalej osobami narodowości niepaństwowej, przed dyskryminacją, poprzez stworzenie im statusu prawnego równego temu, który prawo obowiązujące w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej gwarantuje obywatelom etnicznie polskiego pochodzenia, zwanym dalej osobami narodowości państwowej.

Art. 2.

1. Polska Rzeczpospolita Ludowa ma prawny obowiązek popierania praw mniejszości narodowych i ich szczególnej ochrony.

2. Polska Rzeczpospolita Ludowa gwarantuje czynny udział przedstawicieli mniejszości narodowych w życiu publicznym, w szczególności poprzez zapewnienie im udziału w organach ustawodawczych, wykonawczych i sądowych. Kandydując do wybieralnych organów przedstawicielskich osoby narodowości niepaństwowej, mające reprezentować w tych ciałach mniejszość narodową, zwolnione są od obowiązku uzyskania przewidzianego ordynacją wyborczą procentu głosów wymaganego dla wejścia w skład tych organów.

Art. 3.

1. Polska Rzeczpospolita Ludowa poręcza prawo osób narodowości niepaństwowej do organizowania się w samorządowych i autonomicznych związkach mniejszościowych o charakterze polityczno-prawnym w obrębie związków samorządu powszechnego, jak również prawo powoływania stowarzyszeń mniejszościowych.

2. Zachowując w stosunku do działalności tych związków i stowarzyszeń prawo kontroli, Polska Rzeczpospolita Ludowa uzupełnia, w razie potrzeby, ich środki finansowe.

Art. 4.

1. Osoby narodowości niepaństwowej mają równe z osobami narodowości państwowej prawo korzystania z własnej kultury, zakładania, nadzoru i zawiadywania szkół i innych zakładów wychowawczych, społecznych, dobroczynnych i religijnych oraz używania i nauczania w nich swobodnie mowy i wykonywania przepisów swej religii.

2. Polska Rzeczpospolita Ludowa uzupełnia w razie potrzeby, konieczności, fundusze tych placówek poprzez przyznanie dotacji na cele związane z ich działalnością.

Art. 5.

1. W zakresie nauczania gwarantuje się osobom narodowości niepaństwowej prawo zakładania na wszystkich szczeblach nauczania szkół prywatnych z wykładowym językiem macierzystym, z tym zastrzeżeniem, że nauka języka państwowego i historii polskiej odbywać się w nich będzie w języku polskim.

Na tych samych zasadach w szkołach państwowych mogą być tworzone klasy z macierzystym językiem wykładowym mniejszości narodowych.

2. W procesie edukacji młodego pokolenia obowiązkiem szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych jest wpajanie dzieciom narodowości państwowej i niepaństwowej zasad tolerancji i wzajemnego szacunku dla ich właściwości narodowych.

Art. 6.

Polska Rzeczpospolita Ludowa gwarantuje osobom narodowości niepaństwowej odpowiednie ułatwienia w używaniu ich języka macierzystego zarówno w działalności publicznej, jak i w kontaktach oficjalnych i stosunkach prywatnych.

Art. 7.

1. Osobom narodowości niepaństwowej poręcza się prawo ustnego i pisemnego występowania przed organami wymiaru sprawiedliwości oraz organami władzy i administracji państwowej na rzecz lub w imieniu osób narodowości niepaństwowej.

Art. 8.

1. Polska Rzeczpospolita Ludowa udziela wszechstronnej pomocy w rozwoju i pielęgnowaniu kultury mniejszości narodowych w szczególności poprzez stwarzanie przedstawicielom tych mniejszości ułatwień w zakładaniu i rozwoju instytucji i placówek kulturalnych oraz zapewnienie im stosownych przydziałów środków technicznych niezbędnych dla rozpowszechniania ich dorobku kulturalnego.

2. Przepis ustępu 1 stosuje się odpowiednio do działalności naukowej przedstawicieli mniejszości narodowych.

3. Podstawowe środki masowego przekazu, a w szczególności radio i telewizja, udostępniają stosowny czas antenowy związkom i stowarzyszeniom mniejszościowym, zapewniając im swobodne prezentowanie poglądów w sprawach politycznych, ekonomicznych i społecznych, związanych z zagadnieniami dotyczącymi mniejszości.

Art. 9.

1. Polska Rzeczpospolita Ludowa gwarantuje osobom narodowości niepaństwowej prawo obchodzenia ich świąt państwowych i religijnych w sposób ustalony ich zwyczajami narodowymi i religijnymi.

2. Obowiązujące członków mniejszości nakazy i zakazy religijne w zakresie służby wojskowej będą honorowane przez władze i instytucje Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w sposób pozwalający na pogodzenie tych nakazów i zakazów z wymogami w zakresie obronności Państwa.

Art. 10.

Polska Rzeczpospolita Ludowa zapewnia osobom narodowości niepaństwowej możliwość zmiany miejsca stałego pobytu na ich kraj macierzysty, gwarantując im równocześnie prawo zabrania ze sobą majątku ruchomego bez ograniczeń celnych oraz zachowania majątku nieruchomego, położonego na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 11.

1. Kontrolę przestrzegania postanowień niniejszej ustawy sprawiają sądy powszechne i Trybunał Konstytucyjny, w trybie i na zasadach określonych odrębnymi przepisami.

2. Niezależnie od trybu przewidzianego w ustępie 1, w przypadku naruszenia przez władze lub instytucje Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej praw zagwarantowanych niniejszą ustawą, związki i stowarzyszenia mniejszościowe, o których mowa w art. 3. ust. 1, uprawnione są do występowania ze skargami na rzecz lub w imieniu osób narodowości niepaństwowej do Trybunału Praw Człowieka, którego rozstrzygnięcia i zalecenia uznane będą za wiążące.

Art. 12.

Kto narusza przepisy niniejszej ustawy, albo przepisy wydane w celu wykonania jej postanowień, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, karze ograniczenia wolności, albo grzywny.

Art. 13.

Do chwili wydania przepisów wykonawczych, w kwestiach dotyczących mniejszości narodowych stosuje się przepisy dotychczasowe, o ile nie pozostają one w sprzeczności z przepisami niniejszej ustawy.

Art. 14.

Ustawa wchodzi w życie z dniem...... 1989 roku.

PREZYDENT
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ
. . . .

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ВЯРТАЕМСЯ ДА НАРОДНАГА

З патрэбы жыцця і сэрца

З Валянцінай Дарашкевіч мы сустракаемся ў сонечны вераснёвы дзень на вуліцы яе роднай вёскі Меляшкі, што каля Гарадка.

Як заўсёды, шчырая ўсмешка не сыходзіць з яе маладжавага твару. Вельмі энергічная, заўсёды моцна занятая, кудысьці і на гэты раз спяшаецца.

— Вяртаюся ад сваіх падапечных. Можа не ведаеце, я ж закончыла курсы сясцёр ПЦК, дапамагаю тром старэйшым жанчынам: прыношу патрэбнае ім з крамы, ваду, дровы. Вось і сёння зрабіла, што трэба, і бягу дадому: у мяне ж яшчэ і пункт скупкі гародніны і садавіны. А цяпер сезон.

Валя — кіраўнік меляшкоўскага беларускага гуртка. У мінулым годзе гурток адсвяткаваў сваё 15-годдзе. Было вельмі ўрачыста, з гасцінай, багата. Увесь гарадоцкі калектыў віншаваў іх з юбілеем. Меляшкоўскі гурток адрозніваўся заўсёды тым, што базаваў выключна на фальклоры роднай вёскі. Жанчыны толькі пачыналі сваю працу ад „Мікітавага лапця". А потым ставіліся ўжо толькі сцэнкі з вясковага жыцця: вяселле, адведкі, дажынкі, вечарынкі і іншае. З мясцовымі песнямі рэгулярна жанчыны выступаюць у конкурсах беларускай песні.

— У нашым калектыве спяваюць старэйшыя жанчыны. Але мы не паддамося старасці, — жартуе Валя. — Спяваць будзем аж да смерці, як наша сяброўка Насця Карповіч.

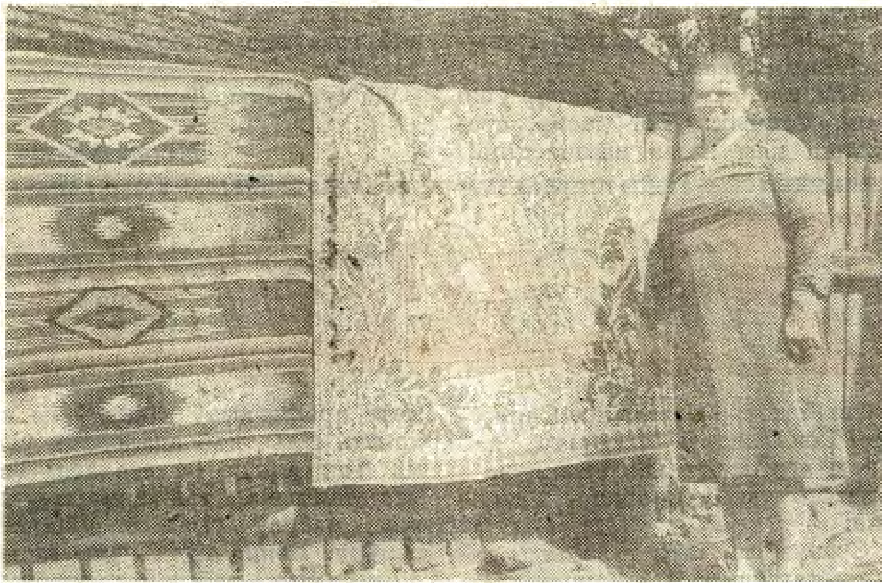
Насця была душою калектыву, цудоўна спявала да сваіх апошніх дзён. Яе смерць была вялікай стратай для ўсіх.

Беларускі гурток вельмі зблізіў жанчын. Яны сталі адной сям'ёю, шчыра хацелася ўсё рабіць разам — і працаваць, і праводзіць свой вольны час.

У вёсцы з даўніх часоў існуе звычай, што кожная дзяўчына з малых гадоў вучылася рукадзеллю, ткацтву дываноў і ходнікаў, шыццю. І сёння зараз жа пасля Калядаў, у Мясаед, як тут называюць карнавал, у хатах расстаўляюць кросны. Беларускі гурток натхніў жанчын рабіць гэта супольна. Неяк муж Марыі Казёл зрабіў новыя кросны. Жанчыны сышліся разам і па чарзе пачалі ткаць свае дываны. У сяброўскай суполцы працуюць разам чатыры жанчыны: Марыя Казёл, Ніна Лавіцкая, Галена Дарашкевіч і Валя Дарашкевіч.

— Тчэм учатырох кожны дыван, — расказвае Валя. — Дзве перабіраюць, трэцяя — ніткі вывівае, чацвертая падае, падтрымоўвае, калі трэба. Усім ёсць што рабіць. І работа супольна ідзе спарней, і параіцца можна адносна ўзору, падбору нітак.

— А ці спяваеце ў час работы?

Валянціна Дарашкевіч і два яе дываны.

— Калі робім прасцейшы ўзор, здараецца, і паспяваем. Часцей пры пасяках. А калі перабіраем узоры — тады ўжо не да спеву: трэба лічыць, пільнаваць узор, каб не памыліцца.

Валя выцягвае з шафы адзін за адным каляровыя дываны.

— Вось мой першы, ткала яшчэ будучы дзяўчынаю.

Вельмі складанага ўзору перабіраны зялёна-белы дыван Валя раскладвае перада мною.

— А паглядзіце яшчэ вось гэты, і вось гэты... Які найпрыгажэйшы, як вам здаецца?

На канапе вырастае гара дываноў, адзін другога прыгажэйшы. Вочы разбягаюцца ад вострых колераў, якія спраўнай рукою павязаны ў вясёлкавыя букеты, палосы, ружы, макі.

— За жыццё я ўжо можа з 60 дываноў выткала. У людзі пайшлі. А гэтыя дзеці просяць пакінуць для іх, нават спрачаюцца, каму які. Але ўсе згодныя, што ўсе вельмі прыгожыя.

У Валі трое дзяцей. Усе дарослыя. Вучацца, працуюць. Дачка Крыся з Меляшкоў даязджае на працу ў Беласток. Але ўсе дзеці, прывучаныя да працы на гаспадарцы, дапамагаюць бацькам.

А гаспадарка ў Дарашкевічаў не малая: і каровы, і свінні, і збожжа, і трускалкі. Нядаўна Валя з мужам (дарэчы, ён доўгі час быў вясковым краўцом, шыў нават мужчынскія касцюмы, а цяпер займаецца выключна гаспадаркай) вырашылі пасадзіць яшчэ 1000 карчоў парэчак.

— І гаспадарка, і беларускі гурток, і тканне дываноў, і пункт скупкі, ды яшчэ і тры старэйшыя жанчыны пад пастаяннай штодзённай апекай — як вы ўпраўляецеся з усім? — пытаюся.

— Усё гэта звычайная праца, а падапечных узяла — бо я ж сястра ПЦК, умею дапамагчы. Тым больш, што гэта адзінокія жанчыны і без дапамогі не абыдуцца. Работы хапае. Але найгорш, калі здарыцца адной з іх захварэць. Так было нядаўна з бабкай Марцінчыкай. Тады і доктара трэба выклікаць аж з Гарадка, і па лякарства з'ездзіць. Тады ўжо ўсё іншае трэба кідаць.

Але Валя вось так дапамагае старым людзям ужо сем гадоў. І яе энергіі на ўсё хапае.

— Я яшчэ хусткі ваўняныя раблю на прутках. Вось паглядзіце, падабаецца? — Валя вымае з шафы амаль закончаную белую хустку з вясковай воўны. Нітка тонка спрадзеная, узор у традыцыйную на Беларусі касую клетку, вырысаваны пустымі вочкамі. Такая хустка навявае ўспамін з дзяцінства, вельмі ж яна свойская, родная. Хоць цяпер зноў такія хусткі модныя, можа трошкі прыхарошаныя па-гарадскому.

Рытуал ткання дываноў пачынаецца ў Меляшках значна раней, чым само тканне. Трэба ж напрасці нітак, нафарбаваць іх патрэбнымі колерамі, падабраць узор. Практычна, жанчына да гэтага рыхтуецца ўвесь год. А тканне — гэта толькі ўжо сам акт тварэння мастацкага твору, якім за кожным разам з'яўляецца гэты беларускі дыван.

Для Валі і яе сяброўак — занятак пры кроснах, з пруткамі — гэта праца, хоць можа не зусім такая, як на гаспадарцы, іншая, але ўсё ж праца. А вось сустрэчы ў беларускім гуртку — гэта ўжо адпачынак, а выступленні — сапраўднае свята.

Меляшкоўскі гурток, як аўтэнтычна народны, здымаўся нават у фільме Тамары Саланевіч „Трыптык нарвянскі". Там яны паказвалі свае „Дажынкі" — на полі жалі сярпамі, спявалі народныя песні, пад вокам камеры бялілі сапраўднае самаробнае палатно, яшчэ матчына цэлыя скруткі.

Усё гэта для захавання памяці аб былым, аб колішнім, якое хоць яшчэ існуе, але ўсё далей адыходзіць у нябыт, разам з адыходам старэйшага пакалення, людзей, для якіх усё гэта было патрэбай будзённага жыцця і натхнёнага сэрца.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

ВАРШАЎСКІ КЛУБ ЗАПРАШАЕ!

Набліжаецца пачатак новага асветнага года ў варшаўскім клубе БГКТ. Мінае ўжо 30 гадоў ад таго часу, калі Янка Анісэровіч распачаў лектарскую дзейнасць сярод варшаўскіх беларусаў. Стала яна пастаяннай пазіцыяй у праграме працы Варшаўскага аддзела.

За ўсе тыя гады асветнай дзейнасці не злічыць ужо, колькі цікавых людзей прайшло праз наш клуб і колькі розных тэм абмеркавана на гэтых сустрэчах. Для прыкладу: мінулы асветны год пачаўся сустрэчай з галоўным рэдактарам тыднёвіка „Літаратура і Мастацтва" Анатолем Вярцінскім. У сакавіку 1989 г. наведаў нас рэдактар „Нівы" Віталій Луба. Прысутныя цікавіліся ўмовамі працы рэдакцыйнай калегіі, праблемамі, звязанымі з распаўсюджваннем нашай газеты, і г.д. Чарговымі дакладчыкамі былі Ю. Туронак, Я. Міpановіч, Д. Шатыловіч, М. Шаховіч, Ф. Амельяновіч.

Адбыліся таксама цікавыя сустрэчы з сябрамі з БССР. 5 сакавіка клуб наш наведала 10 прадстаўнікоў асветы з Беларусі. Між імі быў паэт Леанід Пранчак. Прысутныя ў клубе з зацікаўленнем слухалі яго вершы. Госці расказалі нам аб умовах асветнай працы, аб адраджэнскім руху беларускай нацыі. Клуб наш адведвалі часта і людзі з-за мяжы, якія былі ў гасцях у Варшаве або праездам.

Усіх ахвотных наведаць наш клуб сардэчна запрашаем! На гэты раз пачнем сустрэчай з пісьменнікам Сакратам Яновічам. Запрашаем 26 кастрычніка ў 18 гадзін усіх членаў і сімпатыкаў на вул. Старасцінскую 1Б у Варшаве (даезд аўт. 112, 130 і 168 да вул. Ракавецкай).

А. Анішэўская

ПРЫКРАЕ НЕПАРАЗУМЕННЕ

У карэспандэнцыі Таццяны Антонавай „Па Беласточчыне" („Голас Радзімы", № 33 ад 17 жніўня 1989 г.) у фрагменце адносна святкавання студэнцкага Купалля ў Супраслі паявілася даволі прыкрая для нас, студэнтаў, памылка. З тэксту адназначна вынікае, што студэнты нанялі дом сям'і Латышонкаў за грошы, як нейкую карчму, дзе можна з'есці і выпіць. Зразумела ж, не прыпісваем гэтага непаразумення прадузятасці Т. Антонавай, а хутчэй за ўсё мноству ўражанняў, які не дазволіў аўтарцы ва ўсім падрабязна сарыентавацца. Адчуваем і сваю віну ў гэтым непаразуменні, паколькі мы не парупіліся паінфармаваць замежную карэспандэнтку належным чынам. Сям'я Веры і Юркі Латышонкаў ужо чацвёрты раз дае (менавіта — дае дарма) у распараджэнне беларускім студэнтам свой дом над рачулкай Супраслю дзеля адсвяткавання Купалля. Мала таго, нягледзячы на агромністыя клопаты, спадарства Латышонкі заўсёды рыхтуюць удзельнікам святкавання цудоўны пачастунак. Так было і ў гэтым годзе. Пра сёлетняе святкаванне Купалля мы пісалі на студэнцкай старонцы „Прысутнасць" („Ніва", № 31 ад 30 ліпеня). Відаць, Таццяна Антонава не чытала яе.

Сябры з БАСа

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

(Працяг са стар. 1)

ЁН — Богам даны чалавек

...чыка, цяжка было з ім растацца, цяжка выказаць гэта і звычайнымі словамі.

Але, але, як спявае, цяпер ужо наш, Данчык: „Бог дасць, сустрэцца нам яшчэ пашчасціць!“

Будзем чакаць і рабіць усё, каб гэта здзяйснялася як мага часцей.

Да сустрэчы, Данчык!

Міхал Адамік

ТРЫУМФ Данчыка

Было гэта культурнае мерапрыемства выключнага характару. Тое, што на працягу многіх гадоў аставалася ў сферы туманных мараў і надзеяў, сталася фактам. Славуты беларускі спявак з Амерыкі Данчык даў у Мінску тры канцэрты: два ў Палацы прафсаюзаў і адзін у Саюзе пісьменнікаў. Я трапіў на першы з гэтых канцэртаў у Палацы прафсаюзаў, які быў праведзены 28.IX.1989 года. Трапіў дзякуючы добраму другу Б. Сачанку.

Вёў сустрэчу адзін з дыктараў беларускага тэлебачання, малады чалавек, які амаль беспамылкова валодае беларускай мовай. Разам з Данчыкам спяваў беларускі спявак Барткевіч, які стараўся гаварыць па-беларуску, аднак адчувалася, што мовай гэтай не карыстаецца ён у штодзённым жыцці. Барткевіч, муж слаўнай гімнасткі Ольгі Корбут, валодае, несумненна, добрым голасам, моцна вышкаленым, вышкаленым аж да межаў пэўнай штучнасці. Другім беларускім спеваком быў славуты Сяржук Сокалаў, калі так можна сказаць, беларускі Высоцкі. Быць можа, гэты „Высоцкі“ крыху і абніжае каштоўнасць яго творчай манеры. Аднак беручы пад увагу, што сярод беларускіх спевакоў гэтай мовай паслугоўваецца толькі ён, яго выступленні гучаць арыгінальна і цікава. Вялікую каштоўнась прадстаўляюць словы-тэксты Сяржука Сокалава, якія піша ён сам і самастойна кампануе да іх мелодыі. Мне здаецца, што было б добра запрасіць Сяржука Сокалава ў Польшчу, каб маглі яго паслухаць беларусы з Беласточчыны, Варшавы, Гданьска.

Зразумела, што галоўным героем канцэрта быў Данчык. Пачаў ён ад першай сваёй песні, вядомай шырока і ў нас на Беласточчыне, — „Ручнікі“. Вядома, што песня гэта моцна ўсім ужо прыелася і, выслухаўшы яе, агарнуў мяне як бы непакой. Баяўся я, што Данчык, спяваючы толькі песні як бы прагрымеўшыя, можа пашкодзіць самому сабе. Некалькі песень заспяваў Данчык разам з Барткевічам. Былі гэта песні з сумесна з Барткевічам запісанай пласцінкі „Мы адной табе належым...“

Пасля выканання некалькіх песень пачалася размова. Былі гэта адказы на дзесяткі і сотні пытанняў, якія паплылі шырокім струменем з залы на сцэну. І тут наступіла нечаканасць. Быў пушчаны ў ход магнітафон з запісанай на плёнку дэкламацыяй Данчыка, калі яму было восем і трынаццаць гадоў. На пытанні Данчык адказваў спакойна і лаканічна. Вялікая колькасць запісак мела характар дэкларацыі тыпу: „Данчык, ты наш“, „Данчык мы з табою“, „Данчык, не пакідай нас“, „Данчык, будзь назаўсёды з намі“.

Пасля зноў пачаліся спевы. Я слухаў Данчыка ў Нью-Йорку на славянскім вечары ў 1987 годзе, і там яго голас паказаўся мне прыгожы, але мала дынамічны. Баяўся я, што ў вялікай зале прафсаюзаў можа ў ім не хапіць сілы, каб авалодаць усімі. Так аднак не сталася. Голас Данчыка выразна ўзмужнеў, набраў сілы і цікавага тэмбру. Выпаўніў ён усе шчылінкі залы, дайшоў да найвышэйшага яруса балконаў. Апрача беларускіх песень, заспяваў Данчык песню французскую, англійскую, іспанскую. Гучалі яны цудоўна і выклікалі сапраўдны энтузіязм з боку сабраных, на сцэну пайшлі дзесяткі людзей, неслі кветкі, прышпілялі яму беларускія значкі, бел-чырвона-белыя сцяжкі, крыжыкі. Адна са слухачак падарыла Данчыку прыгожа гафтаваную беларускую кашулю.

Сапраўднаму трыумфу сына прыглядалася з ложы Юлія Андрусішына, маці Данчыка, выразна ўзрушаная і шчаслівая.

Між іншым, і я задаў Данчыку пытанне. Сказаў, што ў часе нашага спаткання ў Нью-Йорку Данчык як бы скептычна адносіўся да магчымасці нацыянальнага адраджэння Беларусі. Спытаў, ці пасля прыезду ў Мінск не змяніў свайго погляду. Вось адказ Данчыка: „Тое, што я тут пабачыў і адчуў, змяніла свет маіх адчуванняў і паняццяў. Так я з песіміста стаўся аптымістам“.

На працягу ўсяго канцэрта седзячы на высокім балконе малады хлопец махаў дрэўцам, на якім красаваўся доўгі бел-чырвона-белы сцяг.

Так, гэта быў сапраўдны трыумф Данчыка.

Алесь Барскі

МАЛЫЯ НАРОДЫ —
ЯК ГРОШЫ РАЗМЕННЫЯ
У КАСАХ,
НА БРОНЗАВЫХ КОНЯХ
УСЮДЫ СЯДЗЯЦЬ
ПАЛКАВОДЦЫ:
ТО ПАКАРЭННЕ
КАЎКАЗА,
ТО ВЫСЯЛЕННЕ
КАЎКАЗА,
ТО БЕЛАСТОЦКАЯ
ВОБЛАСЦЬ,
ТО ВАЯВОДСТВА.

Пімен Панчанка, „Развітанне“

— 4 —

На занятках у педінстытуце даклад дацэнта Аляксея Рагулі пра стан сучаснай беларускай літаратуры. Дробная фігура, якой асабліва не вылучыш сярод натоўпу. Пад вонкавай абалонкай непрыкметнага, у нечым разгубленага чалавека тоіцца дапытлівы розум і б'ецца ўласная арыгінальная думка. Разумееш з першых ягоных слоў, што маеш дачыненне з літаратуразнаўцам, які ў адносінах да літаратуры ставіць страснасць перад пакорлівай павагай. Гэта адзін з самых улюбёных выкладчыкаў сярод студэнцтва, паведаміў мне перад дакладам Мікола Яленскі. Здаецца, разумею цяпер, чаму яно так.

Аляксей Рагуля лічыць, што нарматыўная афіцыйная перыядызацыя сучаснай беларускай літаратуры — неабгрунтаваная. Значыць, падзел літаратурнага працэсу на перыяды „нашаніўскі“, 20-тыя гады, 30-тыя гады, літаратура Айчыннай вайны, літаратура да 1956 года і літаратура пасля яго — гэта штучны падзел, схема, якая паміж межамі больш ці менш выразных этапаў палітычнага жыцця спрабуе ўцясніць і літаратуру.

АЛЯКСАНДРА БЕРГМАН

ЯШЧЭ РАЗ ПРА АНТОНА ЛУЦКЕВІЧА

(Заканчэнне.)

А Тарашкевіч, які ў працэсе Грамады быў галоўнай постаццю і, праўдападобна, больш чымсьці хто-кольвек балюча і крытычна ацэньваў паставу Луцкевіча на судзе — таксама, як ведаем, нікога не здраджаў. Таму аніяк я не магу пагадзіцца з высновамі Уладзіміра Калесніка. І моцна ўсцешылася, што ў сваіх поглядах я не адна, што яго думкі абвяргае і Уладзімір Казбярук. Я ведаю У. Калесніка здаўна. І не магу зараз зразумець, адкуль у яго столькі непрыязні да Луцкевіча. У сваім артыкуле ён піша, што Луцкевіч заслугоўвае толькі на юрыдычную рэабілітацыю, як усе ахвяры бяспраўя... І адначасова паведамляе, што не ведае, за што яго арыштавалі і ў чым абвінавацілі. Ці ж гэта сур'ёзна? А за што ў 1930 годзе арыштавалі Янку Купалу, Уладзіміра Жылку, Максіма Гарэцкага і многа, многа іншых — ці ён ведае?! А за што ў 1933 годзе арыштавалі звыш 200 беларускіх дзеячоў, у тым ліку абмененых паміж Польшчай і СССР, — ён ведае?! А расстрэлы і зняволенне ў лагерах сотні тысяч беларусаў (1937—1938 гады), у тым ліку многіх членаў КПЗБ — ён ведае за што?! Ці ж Калеснік не ведае, што для рэпрэсіравання самае істотнае было: не „за што“, але „каго“ і „колькі“ яшчэ пусціць у адхон, перамалоць у крывавым млыне? Я гэтага не разумею і не магу з гэтым пагадзіцца. Луцкевіч ужо даўно павінен быць поўнасцю рэабілітаваны, і не толькі юрыдычна, як піша Уладзімір Калеснік, бо яго дзейнасць і творчасць з'яўляюцца для беларускай культуры праўдзівым скарбам.

Свой артыкул У. Калеснік затытулаваў: „Памяць — настаўніца жыцця“. Я згодна з ім, што трэба вельмі добра помніць мінулае. Але ў першую чаргу — *сваё* мінулае, мінулае той практыкі і ідэалогіі, у якую верылі бязмежна і лічылі адзінай і непарушнай. Каб успомнілася іменна сваё мінулае, патрэбны зараз „рэзкі паварот“, той паварот, які характэрны для Уладзіміра Казберука.

Сёння, ведаючы, як на працягу многіх дзесяцігоддзяў праводзілася русіфікацыя Беларусі, — уся гісторыя Грамады павінна быць перагледжана нанава. Трэба выявіць тое, што старанна скрывалася. Невыпадкова не ўспамінаюцца юбілейныя даты Грамады ні ў Савецкай Беларусі, ні ў Вільні. Спадзяемся, што будзе выразна сказана, як КПЗБ адносілася да Грамады пасля свайго II з'езда (1935 год). На тым з'ездзе ішла гаворка, што трэба, маўляў, канчаць з нацыяналістычным нігілізмам і вярнуцца да традыцый Грамады. Але ці думалася пра тую Грамаду, кіраваную беларускімі дзеячамі, якіх выслалі на Салаўкі як польскіх агентаў? Пра іх на з'ездзе ніхто не ўспомніў. Нашто? Проста аб'явілі, што Грамаду арганізавала і ёю кіравала толькі КПЗБ. І кропка. Ад таго часу Грамаду ўспаміналі выключна камуністы.

Ці „паварот“ ад гэтых прамоўчванняў і крывадушнасці — лёгкі? Не сумняваюся, што кожнаму цяжка зрабіць гэты крок з многіх прычын і таму, між іншым, што праз столькі часу нам убівалі ў мазгі, што праўду гавораць толькі і заўсёды камуністы. Мы не прывыклі, не навучыліся глядзець на факты з розных бакоў — як яно і было ў рэчаіснасці.

Паўпраўды і няпраўды пісаліся раней, таму што „так трэба“ было. Дык вось яшчэ некалькі слоў пра тое „так трэба“ — як яно скажае гістарычную перспектыву. Калі я першы раз спытала сакратарку-машыністку, якая перапісвала тэкст маёй кніжкі „Rzecz o B. Taraszkiewiczu“, як ёй яна падабаецца, тая так адказала: „Вы толькі крытыкуеце Польшчу. Вядома, сядзець у турме не соладка, але ён — Тарашкевіч — у польскай турме меў магчымасць займацца навуковай працай, перакладамі і, урэшце-рэшт, яго звольнілі. А ў Расеі? Там яго не толькі арыштавалі, але і забілі. Пра што вы не пішаце“. Як я магла

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Ян Максімюк

Мёртвы сезон

Схема такая з некаторымі відазмяненнямі стасуецца бадай ці не да ўсіх савецкіх літаратур.

Адносна беларускай літаратуры А. Рагуля прапануе наступную перыядызацыю: а) 1905—1929 г.г.; б) 1930—1986 г.г. Першы перыяд літаратурнага працэсу звязаны з адраджэннем народу, з яго палітычным фармаваннем. Рэзкая цэзура ў грамадска-палітычным жыцці Беларусі, якую паставіла Кастрычніцкая рэвалюцыя, не змяніла ў корані вобразу беларускай літаратуры, не спыніла тае плыні, ля вытокаў якой стаялі Купала і Колас. Гэта рамантычная плынь, яна ў асноўным дамінавала і ў 20-тых гадах. А. Рагуля звяртае ўвагу, што з плыні гэтай узнік і паступова дапаўняўся вобраз літаратурнага героя „праметэевага тыпу", своеасаблівае пераўвасабленне героя з рамантычных паэмаў XIX стагоддзя. 20-тыя гады, час нацыянальнага адраджэння і ўздыму, спрыялі развіццю літаратуры якраз у такім напрамку. Пачатак трыццатых гадоў зазначыўся ў беларускай літаратуры трагічнай цэзурай. Гэта пачатак змагання з „нацдэмаўшчынай", пачатак масавых рэпрэсій, знішчэнне народу, яго творчай часткі, занапад літаратуры. Тыя пісьменнікі, што захавалі жыццё, апынуліся пад наглядам цівуноў ад літаратуры, якія сцераглі прымітыўна інтэрпрэтаваныя каноны сацыялістычнага рэалізму. Жах генацыду паклаў свой адбітак на цэлае далейшае развіццё беларускай літаратуры. Перыяд да 1986 года (XXVII З'езд КПСС) А. Рагуля акрэслівае, як час стратаў, час застою ў літаратуры. Ішлі гады, мяняліся правадыры, але сталіншчына трывала ў акасцянелай бюракратычнай структуры кіравання грамадствам, у строгім рэгламенце „накірункаў" творчага працэсу зверху. У абставінах таталітарнай дзяржавы сфармаваўся тып чалавека, якому заходнія сацыёлагі даўно прысвоілі назву Homo sovieticus. Аляксей Рагуля лапідарна характарызуе гэтае адгалінаванне Homo sapiens: чалавек у палоне страху і ўсеагульнай падазронасці, выкліканай чарговымі „паляваннямі на ведзьмаў" („ворагі народу", „шпіёны", „касмапаліты", „дысідэнты", апошнім часам „экстрэмісты"); чалавек з забітай ініцыятыўнасцю, які на ўсё дабіваецца дазволу; чалавек, спутаны як вонкавым, так і „ўнутраным" кантролем; чалавек, адчужаны ад грамады і ў выніку гэтага маральна ачарсцвелы. Беларуская літаратура аж да апошніх гадоў разміналася з жыццём, не была люстрам часу, у якім стваралася. Паасобныя яе здабыткі ўзнікалі збоч „магістральнага шляху", вызначанага літаратурнымі ідэолагамі. Дакладчык называе некаторыя імёны, шмат цытуе з памяці. Запамінаю некалькі трапных абагульняльных вызначэнняў: летапіс народнага сораму і гневу (Пімен Панчанка), жорсткасць часу, час — кат з сякерай (Аркадзь Куляшоў), жыццё — змаганне, жыццё — напружаны танец (Алесь Разанаў), свет — гэта прастытуцыя (зноў Пімен Панчанка).

Новы час патрабуе новай літаратуры. Ці ўзнікне яна і разгорнецца? Аляксей Рагуля лічыць, што так. Пасля Чарнобыля, пасля Курапатаў немагчыма пісаць па-старому. А прынамсі, немагчыма такое чытаць.

На наступны дзень я прапусціў заняткі. Пакарыстаўся, так сказаць, няпісаным „прывілеяй" кіраўніка. Падгаварыў Сяргея зрабіць са мною інтэрв'ю ў ЛіМ. Рупіла сказаць некалькі слоў пра выбары ў нас, пра наша беластоцкае бачанне беларускіх справаў, крыху пра побыт беларускіх настаўнікаў з Беласточчыны ў Мінску. Інакш кажучы, падаць голас беластоцкага беларуса. Што мы жывём яшчэ, што трываем. На Беларусі пішуць пра нас усё яшчэ няшмат. Не толькі, колькі палякі пра сваіх на Літве ці на той жа Беларусі. Сяргей стукае ў машынку і круціць носам. То тут не так, то там не гэтак: Сяргей сумняваецца, ці пойдзе яно ў такім стылістычным варыянце, але лаяльна ўсё запісвае. Ягоныя сумненні ахопліваюць і мяне. Як жа мы хутка вызначаем сабе, што пусцяць у друк, а што — не. Ці магчымы для нас свет без (аўта) цэнзуры?

Добры настрой пасля гутаркі з рэдактарам ЛіМа Анатолем Вярцінскім. Інтэрв'ю прынялі, абяцалі неўзабаве надрукаваць.

З рэдакцыі пайшлі ў Дом літаратара. У бар. Шанцуе мне сёння на знаёмствы. Сустракаю Анатоля Сыса і Адама Глобуса, да нядаўняга часу „Тутэйшых", цяпер жа — паўсюдна вядомых і шанаваных членаў Саюза пісьменнікаў. Адам паведамляе, што цяпер працуе над моцным эратычным кавалкам прозы. Матывацыя ёсць, бо хачу напісаць нешта, што б мне не захацелі апублікаваць, дадае ён. Смяемся ўсе разам і робім высновы, што членства ў Саюзе пісьменнікаў разбэшчвае чалавека: чалавеку друкуюць усё, што ні напіша, і няма ніякай сілы на тое, каб было інакш.

Нехта прыходзіць з запрашэннем на Захад. Для „Тутэйшых"! У верасні мае быць нейкі фестываль у Галандыі, ці што, называецца ён „Еўропа супраць цячэння". І вось, хочуць пабачыць там беларусаў. Нічога, толькі пакуйся і едзь. Хлопцы запаўняюць адмысловую анкету, а я крэмзаю па-англійску пісульку запрашальнікам, дзе стараюся тактоўна ўказаць на некаторыя цяжкасці з выездам. Робім гэта ў засяроджанні, акуратна, з адчуваннем безнадзейнасці цэлай справы.

Сяргей перапісвае маю пісульку сваёй стараннай каліграфіяй.

(Працяг будзе.)

апраўдацца? Сказаць праўду? Мне заявілі: „Калі Тарашкевіч не будзе шчаслівы ў Маскве — кніжка не паявіцца". А ці потым толькі адзін чалавек мне гаварыў, што апошні раздзел сапсаваў усю кніжку?

Рацыю мае У. Калеснік, што біяграфія Луцкевіча патрабуе грунтоўных доследаў, як кожнага, зрэшты, выдатнага чалавека. Вядома, між іншым, што арыштаваных людзей такога маштабу, як Луцкевіч для Беларусі, прымушалі заўсёды пісаць аўтабіяграфію. Я ўпэўнена, што такая біяграфія захоўваецца недзе ў сейфах КДБ. І як яна дапамагла б вучоным! З часам і яна стане здабыткам беларускага народу. І многія пераканаюцца, якой аграмаднай постаццю ў беларускай культуры быў Луцкевіч. Ужо зараз ведаю беспамылкова, як многа яго тэкстаў распаўсюджвалася, як у яго вучыліся — не падаючы прозвішча настаўніка.

Наогул жыццё нас вучыць пазней — найцяжэй ведаць, што з намі дзеецца сягоння. Толькі з цягам часу мы даведваемся пра гэта. Вось канкрэтны прыклад. Як ведаем, кіраўнікоў Грамады асудзілі ў Польшчы на 12 гадоў турэмнага зняволення. Да гэтага ўляпілі ім яшчэ па некалькі годзікаў з месца пражывання. Аб датэрміновым вызваленні — прыступу не было, хоць не абы-хто стараўся. І раптам нечуваная справа. У 1930 г. без аніякіх судовых апеляцый ды іншых фармальных цырымоній, хапіла аднаго тэлефона (да начальніка турмы ў Грудзёндзы пана С. Наслаўскага), каб Тарашкевіча сілаю выкінулі з каталажкі. А за ім такім жа чынам апынуліся на волі Рак-Міхайлоўскі, Мятла і іншыя.

Доўга і дарэмна ламалі галаву грамадоўцы, члены КПЗБ — што сталася? І нічога толкам не знайшлі. З дакументаў можна адно было дадумоўвацца, што да справы прылажыў руку сам Пілсудскі. Але з якой мэтай? — ніхто не ўцяміў, пакуль мы не даведаліся, што іменна 1930 год быў першым годам масавага разгрому выдатнай беларускай інтэлігенцыі. Спытаеце, ці я знайшла дакумент, у якім Пілсудскі сцвярджаў бы: „Вы сваіх прэч гоніце з Беларусі, то я вашых — з турмаў"? Не, не знайшла. Але ведаю, што Пілсудскі і не толькі ён беларускую праблему вырашаў выключна ў залежнасці ад таго, як Масква адносілася да Беларусі. Такім чынам даў грамадаўцам магчымасць выбару: або пяройдуць на яго бок, альбо свае знішчаць. Як сталася — ведаем.

Вяртаючыся да Луцкевіча, я хачу сказаць, што спазнаўшы ягоную біяграфію, і асабліва творчасць, толькі тады мы ўцямім, як нам не хапала тых яго прац для гісторыі беларускай літаратуры ды ўвогуле гісторыі беларускага адраджэнскага руху.

І яшчэ хачу выказаць некалькі заўваг аб бібліяграфіі прац Луцкевіча. Некалькі — таму што ўсяго ім напісанага я не трымала ў руках. Бібліяграфія займае 18 поўных старонак машынапісу. Ёсць недахопы ў ёй. Не аднатаваны: „Новы Запавет і Псальмы", якія Луцкевіч пераклаў на беларускую мову і спачатку ў 1931 выдаў у Хельсінках, а другі раз, у 1948, яна была паўтораная ў Лондане. Няма ў ёй многіх артыкулаў, напісаных Луцкевічам па-польску і апублікаваных у віленскім „Przeglądzie Historycznym". Няма артыкулаў з 1929—31 гадоў, калі часцей стаў пісаць аб рэпрэсіях у Беларусі.

Ёсць у гэтай бібліяграфіі старонка, дзе сабралі літаратуру *пра* Луцкевіча. Дык і тут многа чаго не хапае. Трэба сюды ўключыць тыя артыкулы, у якіх тэкст Луцкевіча быў, а прозвішча ці псеўданіма — не было. Або яшчэ прыклад. Калісь Максім Багдановіч напісаў верш пад загалоўкам: „Пану Антону Навіне на спамін ад аўтара". А ў першым томе твораў М. Багдановіча, выдадзенага ў Мінску (1968, стар. 229), чытаем: „Пану... на спамін ад аўтара".

У заключэнні пару слоў пра скон Антона Луцкевіча. У гэтай справе я мела два дакументы. Адзін без подпісу, але з допісам пры канцы „Według informacji siostry Antona Łuckiewicza Emilii". У ім гаварылася, што — пасля арышту — Луцкевіча трымалі ў турме (Вілейка) аж да вайны. Толькі тады пагналі на ўсход. Хворага, няздольнага ісці — застрэлілі ў 1941 годзе.

Другі дакумент быў ад сыноў Луцкевіча — жывых, і трэба было лічыцца з іх воляю. Вось таму я трохі ананімна ў сваім ранейшым артыкуле пра Луцкевіча напісала, што „Według informacji rodziny zmarł w obwodzie Semipałatyńskim w roku 1946". А як было — і гэта з цягам часу высніцца.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ЗАМАЛЁЎКІ з жыцця

І СМЕХ, І БЯДА

Жыло вельмі згоднае сужонства. Пражылі дваццаць год, але не было ў іх дзяцей. Аднойчы жонка пазнаёмілася з іншым мужчынам, і яго пакахала. Рашыла, што другое каханне мацнейшае за першае і кінула свайго мужа, а было гэта так...

Муж рашыў у святочны дзень ехаць у гмінную ўправу, а жонка дагаварылася з каханкам, каб наняў самаход і прыехаў забраць мэблю.

Маркотна стала Міхасю, калі, прыехаўшы дадому, убачыў пустыя сцены і запіску на стале: „Дарагі Міхась! Пражыла з табой дваццаць год і прыйшла да вываду, што цябе ўжо не кахаю. Я пакахала іншага. Сустрэнемся ў судзе. Бывай! Марыся“.

Мужчына стаяў як акамянелы, а пасля вылаяўся і ўзяўся за штодзённую работу.

Праз тры месяцы прыехала да яго жонка. Як бы нічога не здарылася, яны шчыра цалаваліся і апынуліся ў ложку. Раніцай жонка зноў паехала.

Якраз у той дзень прыйшла Мішына сястра. Заўважыла, што брат нейкі жвавы стаў.

— Што ты сёння такі бадзёры?

— Ой, каб табе сказаў, то не паверыла б! — радасна крыкнуў брат. — Марыся была ўчора!

— Ну і што?

— Пераспаліся, і сёння раніцай паехала.

— Звар'яцеў ты ці што ў адзіноцтве?!

Такая гісторыя паўтаралася некалькі разоў. Урэшце сястра не вытрымала.

— Ці ты розуму не маеш?! — дакарала брата. — То ж вы старыя людзі. Або сходзіліся б ды жылі, або няхай яна не ездзіць да цябе. Гэта ж ад Бога грэх, а ад людзей смех! Зрабі нешта, будзь мужчынам!

Як толькі Марыся прыехала, Міхась сказаў так:

— Перастань дарэмна ездзіць і не смяшы людзей. Калі хочаш, вяртайся, і будзем жыць, а як не — ідзі адсюль!

Марыся прысягнула, што вернецца і што не пазней, як заўтра, забяруць мэблю.

Паехалі па мэблю. Каханка якраз не было дома — кудысьці паехаў.

У дарозе Марыся пачала разважаць, ці добра яна зрабіла, адыходзячы ад Рамана.

— Я з табой, Міхась, буду жыць, а Рамана буду кахаць і сумаваць па ім. Вяртаймася назад.

Шафёр павярнуў машыну. Здавалася, што ўжо даедуць да дому каханка. Марыся зноў пачала разважаць:

— Я ўжо занадта старая, каб рабіць такое глупства і жыць з іншым. Лепей будзе, як, аднак, вярнуся да цябе...

Вадзіцель зноў павярнуў машыну.

Марыся не ведала, што выбраць, і некалькі разоў шафёр ездзіў то сюды, то туды. Урэшце-рэшт Марыся прыехала да мужа.

На другі дзень прыехаў каханак і пачаў прасіць, каб вярнулася да яго. Марыся выгнала яго. Раман, аднак, не траціў надзеі, і Марыся зноў да яго вярнулася.

Прыехала да мужа і сказала: „Больш да цябе ўжо не прыеду. Гэта была памылка, што вярнулася. Едзем удваіх у горад і напішам позву на развод.“

Міхась згадзіўся. Паехалі ў горад і ішлі, трымаючыся за рукі, быццам малалеткі. Так прыйшлі ў кантору, дзе пісалі позвы, і так стаялі, пакуль прыйшла іх чарга.

— Што вам трэба? — запытала жанчына, якая пісала позвы.

— Мы хочам напісаць позву на развод, — разам сказалі.

— Што?! — здзівіліся ўсе прысутныя.

— Не жартуйце, — папрасіла жанчына, — людзей сёння шмат і трэба ўсіх аформіць. Гаварыце, чаго хочаце.

— Гэта не жарт, — уздыхнуў Міхась. — Мы пражылі разам дваццаць год, а цяпер жонка пакахала іншага і мяне пакідае назаўсёды.

Людзі, якія чакалі сваёй чаргі, пачалі смяяцца.

— Чаму вы тады трымаецеся за рукі?

— А што?! — здзівілася Марыся. — Не можам мы апошні раз трымацца за рукі?

Позву напісалі. Абое занеслі яе ў сакратарыят суда. Праз месяц іх развялі.

Марыся запрасіла Міхася на сваё вяселле. Сястра раіла брату не ехаць, але ён паехаў. Там пазнаёміўся з васемнаццацігадовай дзяўчынай. Танцаваў з ёю цэлую ноч. На развітанне Гражына сказала, што прыедзе яго наведаць. Праз тыдзень прыехала. Спадабалася ёй у Міхася і рашыла выйсці за яго замуж.

Вяселле згулялі зімой. На вяселлі былі Марыся з Раманам.

Абедзве сем'і жывуць згодна і нават дружаць адна з другою.

Аўрора

КНАРАЗЫ

Не за гарамі, не за лясамі знаходзіцца вёска Кнаразы, а ў трох кіламетрах на ўсход ад шашы Бельск — Беласток.

Ніколі ў ёй не было сакральнага аб'екта. Аж урэшце ў 1985 годзе задумалі кнаразоўцы пабудаваць капліцу на могілках. Сабралі невялікія складчыны, купілі будаўнічы матэрыял, а дрэва ўзялі са свайго лесу. Распачалі пабудову — зрабілі фундамент. Месца высвячаў бацюшка з Бельска.

Будавалася гэтая капліца паўтара года і на дзень 4 лістапада 1986 года была гатовая, а дзень 4 лістапада — гэта дзень Казанскай Іконы Багамацеры. І на гэты дзень адбылося высвячэнне нашай капліцы — яе назвалі імем Казанскай Іконы Багамацеры. На высвячэнне прыехаў а. Васілій, Мітрапаліт Варшаўскі і ўсяе Польшчы, і некалькі свяшчэннікаў з навакольных прыходаў.

На абразы і харугві складчын не збіралі. Хто што мог, тое ахвяраваў, і цяпер нашая капліца прыгожа выглядае — хто ўбачыць, кожны пахваліць. Цяпер тут час ад часу адбываюцца багаслужэнні.

Пабудовай капліцы кіраваў настаяцель Плёскаўскага прыхода. І калі дачакаем 4 лістапада — споўніцца тры гады, як наша капліца аддадзена ў карыстанне. З рэдакцыі быў запрошаны журналіст, цяпер ужо нябожчык, Віктар Рудчык, але ён пра капліцу нічога не напісаў. Апісаў толькі святліцу і загадкавы крыж, які знаходзіцца на могілках.

Міхал Кірылюк, Кнаразы

P.S. Калі я атрымаў нумар „Нівы“ з календаром і праверыў пра сваю „Казанскую“, то сцвердзіў, што дзень 4 лістапада не з'яўляецца Казанскай, а Елізаветы. Нам гэта дзіўна, што ў беларускай вёсцы тады фэст, а ў Беларускім календары гэтага дня няма.

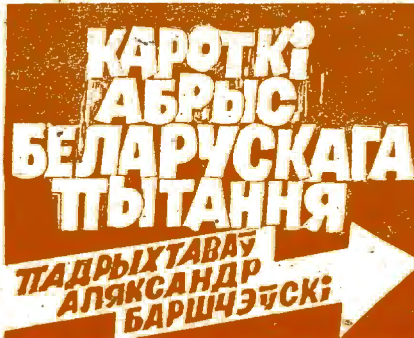
НОВЫ ВАКЗАЛ У ЧАРОМСЕ

4 кастрычніка г.г. быў для жыхароў Чаромхі святочным днём. На прасторным пляцы перад новым будынкам чыгуначнага вакзала сабраўся натоўп народу, бойка падыгрываў духавы аркестр, выстраеныя ў шарэнгу стаялі прыгожыя паненкі ў формах чыгуначнікаў, заклапочана мітусіўся начальнік станцыі ў Чаромсе Мікалай Клімовіч. Чакаліся госці з Варшавы і Беластока, а палове дванаццатай адкрываўся новазбудаваны вакзал. Вакзал пабудавалі за тры гады, аддавалі яго ў карыстанне тры месяцы да запланаванага тэрміну. Вялікая ў тым заслуга Бельска-падляшскага будаўнічага прадпрыемства, якое было галоўным выканаўцам аб'екта, але трэба аддаць належнае і чыгуначнікам ды жыхарам Чаромхі, не пашкадаваўшым свайго часу дзеля дапамогі будаўнікам.

Да 1944 года ў Чаромсе быў невялікі, але прыгожы вакзальны будынак у класічным стылі. Ён быў разбураны і пасля вайны ажно да цяперашніх дзён пасажыры і самі чыгуначнікі ціснуліся ў неахайных, наспех саштукаваных бараках. Патрэбу пабудовы новага вакзальнага памяшкання бачылі даўно. А таксама і сацыяльна-бытавых памяшканняў для працаўнікоў чыгункі. Няшмат перабольшым, калі скажам, што лёс амаль кожнай чаромхаўскай сям'і звязаны з чыгункай. На станцыі Чаромха працуе каля дзвюх з паловай тысяч чалавек. Чаромха — прыгранічная станцыя, важны транзітны пункт на лініі Усход—Захад. Пасажырскія цягнікі праязджаюць праз Чаромху не надта часта, але ўсё ж такі няёмка было мець некалькі абдрыпаных буданоў на станцыі ў якасці візітнай карткі мястэчка.

На адкрыццё вакзала з Варшавы прыязджаюць віцэ-міністр

З ДАКУМЕНТАЎ ГЕНЕРАЛЬНАГА ШТАБА (II АДДЗЕЛА), ВАРШАВА, 1928 г.

— 3 —

У першай палове XVI ст. беларусы складалі кангламерат у рэлігійным аспекце. Частка іх прыняла хрысціянства і абрад каталіцкі, а другая частка — усходні. У XVII ст. пачало пашырацца сектанцтва, а перш за ўсё кальвінізм і арыянства, асабліва сярод шляхты праваслаўнага веравызнання. З мэтай з'яднання рускага насельніцтва для каталіцызму ўзнікла ідэя уніі, гэта значыць аб'яднання двух веравызнанняў у адной святыні — ідэя гэта была пастаўлена езуіцкімі святарамі Скаргам і Гербстам.

Польскі ўрад зусім не займаўся нацыянальным пытаннем. Было яно пакінута натуральнаму ходу. Ніхто не перайма́ўся тым, што вынікне з культурнай працы, з яе развіцця ці з яе заняпаду. У тым часе ані дзяржаўных школ, ані моўных правілаў не было. Мовай выкладання ў школах была латынь, і грамадзяне мелі поўную свабоду ў выбары веравызнання і нацыянальнасці. Кожны, хто мог, засноўваў такія школы, якія яму адпавядалі, не было ніякай афіцыйнай каталіцкай прапаганды і ніякага прымусу. Тое, што было вышэй сказана аб школьніцтве, адносілася толькі да вяльможаў і шляхты, як прывілеяваных класаў. Іншыя грамадскія праслойкі ад асветы знаходзіліся далёка, была яна для іх недаступнай.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

камунікацыі Анджэй Талашэўскі і дырэктар Варшаўскай чыгуначнай акругі Рышард Альшэўскі, з Беластока віцэ-ваявода Аляксандр Чуж і сакратар ВК ПАРП Тадэвуш Тішаскоўскі. Начальнік станцыі Мікалай Клімовіч дакладвае аб гатоўнасці адкрыцця аб'екта. Пасля аказіянальных выступленняў і прамоваў госці, гаспадары, карэспандэнты і ўвесь апошні люд валяць у галоўную залу вакзальнага памяшкання. Я за усімі іншымі. Тут жа і першае, даволі нетыповае, выкарыстанне вакзальнай залы. Заслужаным будаўнікам і чыгуначнікам уручаюцца дзяржаўныя, міністэрскія і ваяводскія ўзнагароды і медалі.

У галоўнай вакзальнай зале.

Потым, калі аціхае ўзбуджанасць і святочны вэрхал, можна разгледзець будынак. Уражанне велізарнае. Галоўная зала можа памясціць чалавек пад трыста. Да таго яшчэ прасторная асобная пачакальня з крэсламі і столікамі. У адным будынку знаходзяцца яшчэ буфет і пошта. Ну, і, вядома ж, білетныя касы. Тут жа побач, з асобным уваходам, сацыяльна-бытавы будынак для чыгуначнікаў. Знакаміта абсталяваныя рабочыя пакойчыкі, гатэльныя пакойчыкі для паравозных брыгадаў. У чатырохпавярховым будынку знойдзецца месца таксама і для экспедыцыйных кантораў, для таможні і пагранічнікаў. У будынку абсталявана тэлебачанне ўнутранага карыстання. Зараз жа можна было паглядзець запісаную на стужцы відэа ўрачыстасць адкрыцця вакзала. Нічога сабе, падумана з галавой.

Вакзал у Чаромсе — другі такога тыпу аб'ект, збудаваны на Беласточчыне пасля вайны. Прыгожы чыгуначны вакзал раней пабудавалі ў Гайнаўцы. У наступным годзе запланавана адкрыццё новага вакзала ў Бельску. Мяркуюцца рамонты-абнаўленні чыгуначных вакзалаў у Беластоку, Саколцы і Кузніцы. Дай Божа! Тады хоць з чыгункаю будзе ў нас, як у людзей.

Ці пойдзе пасажырскі праз Чаромху на Брэст? — само сабой напрошваецца пытанне. Пакуль што беластачане дабіраюцца ў Брэст цераз Варшаву. З Чаромхі ў Брэст ходзяць таварныя. А пасажырскія? Можа сапраўды, у недалёкай будучыні?

Ян Максімюк
Фота аўтара

Агульная кубатура новых вакзальных збудаванняў у Чаромсе — 10 000 куб. м.

Другая палова XVII ст. гэта для Русі перыяд цяжкіх паражэнняў. Казацкія войны, маскоўскія наезды пустошаць вёскі і нішчаць краіну, якая пачынае падупадаць і гінуць.

У XVIII ст. Вялікае княства Літоўскае дзялілася на 11 ваяводстваў, пры гэтым Інфлянцкае княства было супольнай уласнасцю Літвы і Польшчы, а Курляндскае леннае княства было тытулярным Смаленскім ваяводствам.

У XVIII ст. Вялікае княства Літоўскае складалася з наступных ваяводстваў: Віленскае, Троцкае, Жмудскае, Полацкае, Віцебскае, Навагрудскае, Брэсцкае, Мінскае, Мсціслаўскае, Інфлянцкае, Курляндскае.

Раздзелы Польшчы пераабражалі ў сэнсе адміністрацыйным землі Вялікага княства Літоўскага, у тым ліку і Беларусь.

Пятага жніўня 1772 года Расія, Прусія і Аўстрыя падпісалі першыя трактаты адносна раздзелу Польшчы. Дзякуючы гэтым трактатам Расія заняла ваяводствы: Інфлянцкае, Полацкае (з выключэннем малой яго часткі на левым беразе Дзвіны), Мсціслаўскае, Віцебскае (без Аршанскага павета) і частку Мінскага ваяводства. У суме да Расіі адыйшло 9435426 квадратных кіламетраў. На падставе другога раздзелу з 1793 года Расія заняла ўсходнюю частку Віленскага і Навагрудскага ваяводстваў, Мінскае ваяводства, частку Брэсцкага і Валынскага. Кіеўскае, Брацлаўскае і Падольскае, агулам 25373048 квадратных кіламетраў. Межы рускіх завяванняў працягваліся ад мястэчка Друя над Дзвіной (Віленскае ваяводства) у напрамку возера Нарач, уздоўж усходняй мяжы Віленскага ваяводства на Ракаў пад Мінскам і далей праз Стоўбцы, Нясвіж і Пінск да аўстрыйскай мяжы, у канцы на Днястры да вусця Ягорліка.

У выніку трэцяга раздзелу з 1795 года Расія заняла цэлую Літву аж да Нёмана, Брэстчыну і Навагрудчыну да ракі Буг, большасць Жмудзі, рэшту Валыні і частку Холмшчыны. Агулам 1218464 квадратных кіламетраў з 1176590 жыхарамі.

Аўстрыя заняла (між іншым) паўднёвую частку Брэсцкага і Холмскага ваяводстваў і частку Падляшша аж па Буг.

Прусія (між іншым) забрала частку Падляшша па правым беразе Буга, частку Троцкага ваяводства і Жмудзь на левым беразе Нёмана ўключна з Беластокам.

Пасля бітвы пад Іенай у 1806 годзе аколіцы Беластока, Беластоцкі, Бельскі, Сакольскі і Драгічынскі паветы ўвайшлі ў склад Расіі як Беластоцкая акруга, рэшта — у склад Варшаўскага княства.

Кацярына II пасля першага раздзелу Польшчы стварыла на загорнутых землях два намесніцтвы: Полацкае і Магілёўскае.

Павел I у 1797 годзе з гэтых намесніцтваў утварыў Беларускую губерню са сталіцай у Віцебску.

(Працяг будзе.)

ЯШЧЭ РАЗ АБ ПАГРОЗЕ БЕЛАВЕЖСКАЙ ПУШЧЫ

У „Ніве" № 41 ад 8 кастрычніка г.г. быў змешчаны мой артыкул „Белавежская пушча ледзь дыхае!". Я назваў найважнейшыя моманты пагрозы нашай жамчужыне. У выніку скарачэння тэксту рэдакцыяй, не надта выразна адлюстравалася ў ім найвялікшая пагроза — высечка дрэў! Да таго ж у несарыентаванага можа паявіцца ўражанне, што пушчу да той пары, калі ў Гайнаўцы пачала дзейнічаць англійская суполка „Furnel", толькі і ашчаджалі.

А справа выглядае так, што белавежскія нетры на працягу ўсяго пасляваеннага перыяду моцна пусташэлі ад пілаў і сякераў дрывасекаў. Часта таксама забываліся пра тое, што з лесу можна ўзяць столькі, колькі прырасце ў год, а гэта ўжо проста рабаўніцтва! І вось цяпер маем тое, што маем. Пушча ў шматлікіх месцах зусім не нагадвае пушчы, у іх дамінуе маладняк, пасаджаны чалавекам. Старога лесу асталіся адны акраўкі — быццам астравы на моры. Сумны гэта краявід!

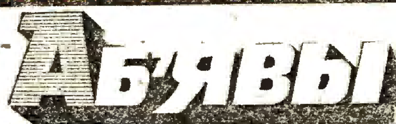
Турыст, які прыязджае ў Белавежу, зусім не ўсведамляе сабе, якая пушча сапраўды ёсць. Ён, як правіла, дабіраецца сюды шашой Гайнаўка—Белавежа, побач якой цэлы час цягнецца запаведнік прыроды шырынёю больш-менш у 1 км, у якім можна высякаць дрэвы толькі засохлыя або паваленыя ветрам. Потым яго вядуць у нацыянальны парк, дзе ніякая гаспадарка не дазволена. Далей вязуць у паказны запаведнік зуброў, які знаходзіцца на мяжы запаведнай зоны. На заканчэнне знаходжання ў пушчы турыст апынаецца ва ўрочышчы Старая Белавежа, дзе сярод векавых дубоў, ля кастра, нап'ецца гарэлкі і практычна на гэтым развітваецца з пушчай. У яго памяці белавежскі лес астаецца як бесперарыўны, стары, добра захаваны масіў. Яму і ў галаву не прыходзіць, што пушча па-за тэрыторыяй, па якой ён рухаўся, мае мноства ранаў, нанесеных рукой чалавека.

Непрадуманая, няправільная гаспадарка ў Белавежскай пушчы, якую маглі мы назіраць дзесяткі гадоў, давяла да таго, што занікае яе натуральны характар (непаўторная цэннасць!), маланкава паніжаецца здароўе-ўстойлівасць дрэў і наогул цэлых лясных біяцэнозаў, пры гэтым гінуць шматлікія віды раслін і звяроў. Існуе яшчэ шанц выратаваць пушчу ад цалкавітага знішчэння, з адной толькі ўмовай — ратаванне трэба распачаць ужо сёння, заўтра можа быць запозна!

Пётр Байко

Ад рэд. Шаноўны Пётр Байко! Усё ж быў гэта артыкул у папулярную газету, а не трактат у навуковы часопіс, і таму мяркуем, што зрабілі мы някепска, увыпукляючы найбольш істотныя моманты, на якія Вы хацелі ўказаць у сваёй публікацыі, а карысныя праўды, даволі паўсюдна вядомыя. Рэдакцыя мае на гэта права.

А наогул просьба да Вас: старайцеся пісаць карацей! Тады і непаразуменняў ніякіх не будзе.

Кватэру М-2 (камфорт) у Апалі памяняю на падобную ў Беластоку. Пісаць: Władysław Czarniecki, Opole, Sieradzka 11 m 305.
g 6616-1

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. МАРФАЛОГІЯ.

4. Спосабы словаўтварэння.

Выдзяляюцца чатыры спосабы словаўтварэння (з падраздзяленнямі ўнутры асобных спосабаў): лексіка-семантычны, лексіка-сінтаксічны, марфолага-сінтаксічны, марфалагічны.[1] Толькі марфалагічны спосаб звязаны з сінхронным словаўтварэннем; апошнія тры — з дыяхранічным.

I. Лексіка-семантычны (семантычны) спосаб словаўтварэння.

Пры дапамозе семантычнага спосабу словаўтварэння не ўзнікаюць новыя словы, толькі новыя значэнні ўжо існуючых слоў. Наступае семантычнае расшчапленне слова, што вядзе да ўзнікнення амонімаў, напр.: **журавель** 'птушка' і 'прыстасаванне даставаць ваду са студні'; **завод** 'прамысловае прадпрыемства' і 'прыстасаванне ў механізме для пуску яго ў дзеянне'; **кулак** 'кісць рукі з загнутымі і прыціснутымі да далоні пальцамі' і 'багаты селянін-уласнік'.

„Часам новае ўтвараецца шляхам „сціскання" спалучэння слоў (фразеалагізма) у адно слова (апорнае ў фразеалагізме), напрыклад, **..плітка** (ад спалучэння **электрычная плітка**), **пясок** (ад спалучэння **цукровы пясок**). Такі працэс называюць універбацыяй (тэрмін утвораны на аснове лац. unus — адзін і verbum — слова), г.зн. звядзеннем да аднаго слова".[2]

II. Лексіка-сінтаксічны спосаб словаўтварэння — гэта зліццё (зрашчэнне) у адно слова словазлучэння, г.зн. двух або большай колькасці слоў, якія раней часта ўжываліся разам, напр.: **датла** (з прыназоўніка **да** і старажытнага назоўніка **тло** ў форме роднага склону адзіночнага ліку), **навекі** (з прыназоўніка **на** і назоўніка **век** у форме вінавальнага склону множнага ліку).

Пры дапамозе лексіка-сінтаксічнага спосабу найчасцей утвараюцца прыслоўі і службовыя словы.. „Пры зліцці ў адно слова некалькіх слоў, што ўваходзілі ў той ці іншы тып словазлучэнняў, захоўваюцца ўсе словы, у тым ліку і службовыя, парадак слоў, які быў у словазлучэнні, і склонавыя формы слоў (у выпадках, калі зліваюцца змененыя словы). Гэтай сваёй асаблівасцю словы, утвораныя лексіка-сінтаксічным спосабам, адрозніваюцца ад складаных слоў, што ўзніклі шляхам асноваскладання (тыпу **самападрыхтоўка, хлебапастаўкі** і да т.п.), якія ўтвараюцца толькі на базе поўназначных слоў па адпаведных узорах".[3]

III. Марфолага (марфалагічна)-сінтаксічны спосаб словаўтварэння.

Новыя словы ўзнікаюць у выніку пераходу з адной часціны мовы ў другую. Слова набывае новае значэнне (лексікалізуецца) і новыя сінтаксічныя сувязі.

Да марфолага-сінтаксічнага спосабу словаўтварэння належыць: субстантывацыя, ад'ектывацыя, адвербіялізацыя, пранаміналізацыя і прэпазіцыяналізацыя.

1. Субстантывацыя (лац. substantivum 'назоўнік') — пераход прыметнікаў і дзеепрыметнікаў у разрад назоўнікаў, напр.: **камандуючы, ляснічы, паляўнічы, марожанае, піражнае, бульбяная, гасцiная, сталовая, шашлычная і г.д.**

Гэтыя субстантываваныя назоўнікі набылі прадметнае значэнне і ў сказе выконваюць сінтаксічную функцыю назоўніка (выступаюць найчасцей у функцыі дзейніка або дапаўнення), але захоўваюць скланенне прыметнікавае.

Субстантывацыя можа быць поўная або частковая. Пры поўнай субстантывацыі прыметнікі поўнасцю пераходзяць у разрад назоўнікаў, напр.: **араты, лясніч, шампанскае.** Наадварот, яны самі часам маюць пры сабе азначэнне, напр.: **добры араты, новы лясніч, французскае шампанскае.**

Пры частковай субстантывацыі тыя самыя словы могуць выступаць і ў ролі назоўнікаў і ў ролі прыметні-

(Працяг са стар. 11)

Сэрцайка, калі я жаніўся, не было пары, больш закаханай, чым мы. Так было яшчэ доўга пасля нашага шлюбу, нават тады, калі нарадзіліся нашы дзеці. Першыя гады гэта было шалёнае каханне, калі мы не маглі перажыць моманту расстання нават на гадзіны працы. Ну, а пасля ўсё пачало неяк супакойвацца. Я ведаў, што жонка кахае мяне, але ахвотна затрымліваўся пазней на рабоце, дзе часамі здаралася нейкая кампанія, а іншым разам мы ўсёй грамадой заходзілі яшчэ ў нейкую кавярню. Адносіны з жонкай надалей у нас былі цёплыя, але крыху мадыфікаваліся, станавіліся ўсё больш сяброўскімі.

Жонка мая гэта наогул вельмі мілая дзяўчына. З ёй немагчыма пасварыцца! Ніколі яна не сказала мне кепскага слова, нават тады, калі я прыйшоў з працы пазней. Дастаткова ёй было таго, што я сказаў, дзе быў і што там былі мае калегі па працы. А я ж чуў, што ў іншых сем'ях жонкі патрапяць зрабіць у хаце сапраўднае пекла, калі муж вернецца крыху пазней з працы, або яна пачуе ад яго запах алкаголю. Відаць, жонка мне верыла, была ўпэўнена ў маім каханні, зрэшты, даваў я гэтаму доказ уначы.

Але ў нашым жыцці наступіў пералом. У кампанію маіх саслужыўцаў трапіла дзяўчына, якая адмяніла мяне. Не прайшло і двух месяцаў, як я быў у яе закаханы. Вяртаўся дахаты нейкі непрытомны, тлумачыўся са спазнення таксама не надта трапна. Адным словам, жонка мая пачала нешта падазраваць. І калісьці ў размове са мной не вытрымала і сказала: „Прызнавайся, з кім гуляеш?!" А я, як той дурань, паверыў жонцы, што сталася ўжо толькі маёй як бы сяброўкай, і ўсё расказаў. Ніколі не думаў, што пасля ўсёй той талерантнасці, якую заўважаў я ў адносінах маёй жонкі да мяне раней, яе зайздрасць выбухне з такой неспадзяванай сілай. Дайшло да таго, што я ўжо ў некаторых момантах не толькі шкадаваў, што сказаў ёй пра ўсё гэта, але і шкадаваў таго, што жыву. Дом мой, дагэтуль такі ціхі, такі ўтульны і добры, стаўся сапраўдным пеклам, куды не хочацца нават вяртацца. Цяжка мне цяпер жыць, а выйсця з сітуацыі не бачу. Штодзень грызня нейкая, упіканні, нядобразычлівыя адносіны. А я ж дзяцей кідаць не хачу і нават не збіраўся з жонкай разводзіцца. Але пасля ўсяго гэтага ляманту яна мне пачынае падабацца ўсё менш. Парай, Сэрцайка, што мне цяпер рабіць?!

Сярожа

Сярожа! Нічога дзіўнага ў яе паводзінах няма. Гэта даволі тыповая рэакцыя жанчыны, здраджанай жонкі. Пакуль ты расказваў ёй аб тым, што, на яе думку, было ў рамках дапушчальнага, усё было добра. І вось яна даведваецца пра тое, што ў цябе паявілася новая жанчына. Ну, прабач, хто б тут не сказаў ні слова?! Магла б гэта зрабіць жанчына, якая да такіх „нумароў" была ўжо прывыкшы, але не тая, на якую ўсё гэта звалілася як гром з яснага неба. Відаць, яна цябе яшчэ моцна кахае, калі так зарэагавала на вестку пра тваю новую сімпатыю. Думаю, што гэта варта шанаваць. А табе, здаецца, тваё новае каханне свету таксама не засланіла, калі дагэтуль не збіраўся разводзіцца з жонкай дзеля таго, каб жаніцца з ёю. Думаю, што трэба нейк перачакаць, тым больш, што новае каханне ўжо твая жонка табе таксама, напэўна, абрыдзіла...

А наогул, калі не думаў пра тую новую дзяўчыну нічога сур'ёзнага, не трэба было і гаварыць. У цябе б прайшло, жонка надалей была б шчаслівая ў сваім няведанні, ды і сям'я засталася б у цэласці, без ніякіх трагічных кансеквенцый.

Сэрцайка

БУЛЬБЯНАЯ ЗАПЯКАНКА

Зварыць бульбу, працерці яе, калі будзе яшчэ гарачая. Дадаць гарачае малако, сырыя яйкі, соль, растопленае масла і добра перамяшаць. Палавіну масы палажыць на патэльню, змазаную маслам, выраўнаць, зверху палажыць пласт смажанай цыбулі, прыкрыць рэштай бульбянога цеста, зноў выраўнаць. Зверху змазаць смятанай ці паліць маслам, уставіць у гарачую духоўку і запякаць на працягу 25 мінут. Да гэтай запяканкі можна падаваць малочны соус ці памідорны.

На 1 кг бульбы бярэм: 2 яйкі, 3 цыбуліны, 1 шклянку малака, 3 лыжкі масла, соль па смаку.

БУЛЬБЯНАЯ ЗАПЯКАНКА З МЯСАМ

Падрыхтаваць пюрэ з бульбы так, як для запяканкі без мяса. Аддзяліць палавіну пюрэ, палажыць яго роўным пластом на патэльню, змазаную маслам і пасыпаную цертай булкай. На пласт пюрэ палажыць мясны фарш, накрыць яго рэштай пюрэ. Выраўнаць, змазаць яйкамі і запякаць 30 мінут у гарачай духоўцы.

Для падрыхтоўкі фаршу трэба ўзяць любое мяса, пячонку, лёгкія ці сэрца. Варанае ці тушанае мяса прапусціць праз мясарубку або дробна пасячы. Дадаць падсмажаную цыбулю, соль, змелены перац і ўсё разам перамяшаць.

На булёне ці соусе, што атрымаецца ў часе тушэння або варкі мяса, можна падрыхтаваць чырвоны соус. Можна яго падаць асобна, або перад падачай на стол паліць ім запяканку.

БУЛЬБЯНЫ РУЛЕТ З ГАРОДНІНЫ

Падрыхтаваць бульбу так, як для запяканкі. Каб атрымаць фарш, трэба нарэзаць гародніну і тушыць яе, пакуль не стане мяккая. Зняць яе з агню, дадаць соль і сырыя яйкі, усё перамяшаць. Падрыхтаванае пюрэ разлажыць тонкім пластом (каля 2 см) на вільготную сцірачку, а ў сярэдзіну палажыць фарш. Пры дапамозе сурвэткі краі спалучыць, зрабіць рулет і палажыць яго ў брытфану (загорнутымі краямі ўніз). Брытфану перад гэтым трэба добра змазаць маслам. Зверху рулет змазаць яйкам ці смятанай, пасыпаць цертай булкай, паліць маслам і ўставіць у гарачую духоўку на 30 мінут, каб запёкся. Гатовы рулет падзяліць на порцыі, палажыць на талерку і паліць гарачым маслам. Да бульбянога рулету трэба падаць смятану ці малочны соус.

Такі самы рулет можна фаршыраваць мясам з цыбуляй ці крутымі яйкамі, а таксама рысам з грыбамі і цыбуляй.

БУЛЬБЯНОЕ ПЮРЭ З МОРКВАЙ

Зварыць бульбу, адцадзіць яе і адразу працерці. Збіваючы працёртую бульбу, дадаваць малако, сыры сок з морквы і цёртую вараную моркву. Усё добра перамяшаць.

На паўкілаграма бульбы: 2 лыжкі малака, 1 морквіну, 1 лыжку соку з морквы, 1 лыжку масла, соль па смаку.

Гаспадыня

Астроне, мне прысніўся нейкі нядобры сон. Сніцца мне, быццам пайшла я на рынак. Бачу, а там стаяць нейкія вялізныя драўляныя клеткі. Я ведаю, што ў гэтых клетках дзеці, якімі тут гандлююць, але ўжо ўсе дзеці прададзены і клеткі стаяць пустыя, у іх ляжыць толькі сена і салома. Я хаджу навокал, аглядаю гэтыя клеткі і думаю: „Ай, ай. ай! Як хутка раскупілі ўсіх дзяцей!"

І вось далей быццам бы я ўжо выходжу з рынку, несучы нейкае мяса. А мяса гэта — гэта была палавіна ялоўкі, такое звычайнае мяса, ужо без скуры і без унутранасцей. Астроне, што можа абазначаць гэты непрыемны мой сон?

Эва

Эва! Напэўна сон твой нядобры. Ужо адно тое, што ты пайшла на рынак, абазначае, што вакол цябе будзе нейкі фальш, ашуканства, а можа прынамсі хтосьці цябе абгаворыць. Думаю, аднак, што найгоршае ва ўсім гэтым тое, што ты спадзяешся ад жыцця нечага добрага, нейкай радасці ці прыбытку, а ў цябе вось з гэтага нічога не выйдзе, здаецца, Справа ў тым, што дзеці ў сне наогул абазначаюць добрае, але ж на рынку імі гандлявалі і былі яны замкнутыя ў клеткі. Ды нават, калі ты прыйшла на рынак, ужо не было тых дзяцей, бо ўсе яны былі прададзены. Так, пэўна, і з радасці тваёй, і з прыбытку нічога не выйдзе.

Наадварот, выходзячы з рынку, ты заўважыла, што нясеш нейкае мяса, палавіну ялоўкі. Дык, думаю, замест радасці і прыбытку чакае цябе, бадай, нейкая хвароба. Можа быць гэта нават звычайная прастуда. Найгоршага не спадзявайся! Аднак жа сырое мяса заўсёды абазначае хваробу (варанае сніць — добра).

Астрон

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Нэлі Тулупава

ШАЛІК

Буду ў садзіку старацца
І сама на ўроку працы
Цёплы шалічак звяжу,
Дома бабцы пакажу:
— На, бабка Анюта,
Шыйку сваю хутай!
Шалічак звязала,
Бабцы паказала.
Бабка падзівілася:
— Ах ты, страказа!
Мо мяне навучыш
Шалікі вязаць?

КАША

Кашу я зварыла,
Не перасаліла,
Маму, тату і бабулю
Кашай накарміла.
Елі і хвалілі:
— Малайчына, Ліля!
— Ешце, — я ім гавару, —
Я яшчэ вам навару!

УРОК

— Зараз вывучым урок —
Пералічым мы сарок:
— На бярозе дзве сядзяць,
Над сцяжынкай тры ляцяць.
А ўсіх разам будзе — пяць!

Цеплыня сэрца ў халодны асенні дзень. Фота Л. Пільскага.

Андрэй Выдмінскі

Пошукі

(Урывак з кнігі „Як я адкрыў Амерыку“. Пачатак у папярэднім нумары.)

Была абсалютная цемень, калі я адкрыў вочы. Прайшло некалькі хвілін, пакуль я пачуў на нагах нешта цяжкае. Рукою спрабаваў даведацца, што гэта такое. Натрапіў на паломаныя дахоўкі і кавалкі тынку. І толькі пад гэтым намацаў нейкую шырокую дошку. Усё яшчэ нічога не бачачы, я выцягнуў гэтую дошку з-пад друзу і падцягнуў калені ўверх. Вочы паволі прызвычайваліся да цемры. Але я не ведаў, дзе знаходжуся. Раптам я заўважыў сярод друзу цела з доўгімі светлымі валасамі. На момант замёр. Адчуў, як мае валасы ўстаюць на галаве. Я крыкнуў і зноў страціў прытомнасць.

На гэты раз трывала гэта карацей. Нехта трымаў мяне за руку і шаптаў дзіўнае слова: хільфэ. Паволі я павярнуў галаву туды, адкуль даходзіў голас.

— Экі, гэта ты? — няўпэўнена запытаў я.

— Віцька! — яшчэ мацней сціснуў ён маю далонь. — Віцька... — дадаў расслабленым голасам.

— Што здарылася? Дзе мы?

— Заламалася падлога, — Экі паказаў на шэрую лямпу, якая вісела над нашымі галовамі.

Кавалкі дошак даходзілі да кучы друзу, звісаючы. Але ад-

(Праціг на стар. 10)

Войтэк Томчук з Дубяжына прыгожа спявае беларускія песні. Фота Я. Чэрнякевіч.

Алена Рудко

Чорныя туфелькі

Галіна ніколі не забывала той эпізод з далёкага дзяцінства. Але каб і думала пра яго часта — таксама не скажаш. І таму дужа здзівілася, калі сёння, на пятым дзесятку пражытых гадоў прысніліся ёй тыя маленькія чорныя туфелькі...

А было тэта даўно. Галіна і Стася вучыліся ў пятым класе. У Стасі былі тата і мама, дзве старэйшыя сястры і брат. Жылі не ў беднасці, хаця наўрад ці можна было назваць багатымі тыя пасляваенныя гады. У Галіны тата памёр, калі ёй было чатыры гады. А за тыдзень да яго смерці згарэла іх хата, і ў ёй усё-ўсё, што было. У той дзень людзі паехалі ў суседняе мястэчка ў касцёл: быў дзевятнік, свянцілі зёлкі. А іх хата стаяла ў кіламетрах двух ад вёскі. На папялішчы засталася маладая, 35-гадовая ўдава, яе, Галініна маці, з шасцю малымі на руках. Старэйшай сястры было 14 гадоў, малодшаму брацяку — усяго два. Як тады выжылі, цяпер і зразумець цяжка. А тады... Рады былі кавалачку хлеба. Зведалі і суп з гірсай, і хлеб з мякінай (ой, як жа ён „рос“ у роце — не праглынуць). Але было весела, дружна, хай сабе і холадна, і галодна. Была з імі мама, добрая, разумная, шчырая, працавітая. Забывала пра сябе, працавала дзень і ноч, каб пракарміць і адзець-абуць шасцярых. І дзеці разумнелі, дапамагалі, рабілі ўсё, што маглі, каб аблегчыць жыццё маме.

У школу бегалі басанож да позняй восені, а вясною — як толькі сыдзе снег.

Калі ж Галіна з пачатковай школы перайшла ў сярэднюю, у мястэчка, стала сарамецца: тут ужо хадзілі абутыя. А дзе ўзяць той абутак? Адкуль браліся тыя старэнькія, абадраныя паўбаціначкі са шнуркамі? Але ж абутак!

І вось аднойчы, ідучы са школы, Стася раптам запрапанавала:

— Вазьмі мае туфелькі; а я паспрабую твае абнавіць.

Упіралася Галіна доўга, не прывыкла карыстацца чужым, ды яшчэ бясплатна. А Стася настайвала, а нарэшце прысароміла:

— Брыдка хадзіць у такіх страшных туфлях.

Тыя Стасіны, чорненькія, бліскучыя, з раменьчыкам на пад'ёме, былі якраз Галіне па назе. Хораша!

А праз два дні Стася аддала Галіне яе ўласныя. Дзе толькі і як яна ўхітрылася, але туфелькі не можна было пазнаць: чорненькія, як новыя. Пазней Галіна часта думала-гадала, ці сама Стася ці бацькі яе параілі ёй так зрабіць?

А восенню таго ж года Галіна з мамай пайшлі ў журавіны. Недалёка, кіламетры за два. Ужо перад адыходам дамоў мама неяк машынальна глянула ў бок сваёй хаты і жахнулася: валіў чорны дым. Галіна ўбачыла, як спалатнеў мамін твар. Яны пабеглі

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

(Працяг са стар. 9)

ПОШУКІ

разу было відаць, што мы не дацягнемся да падлогі ўверсе.

— Мы доўга тут?

— Мабыць, так. На дварэ, здаецца, цёмна. Ледзь відаць.

Я спрабаваў узняцца, але боль адкінуў мяне назад. Правы локаць ірваў неміласэрна, а калі даткнуўся да яго, дык зразумеў, што ён някепска разбіты. Кашуля на грудзях была разарвана, а абедзве нагі ірваў боль пад каленямі.

— Мы параненыя, — сказаў я, як бы ў сувязі з гэтым нехта мне меў прызнаць медаль.

— Так, — пацвердзіў Экі. Мабыць, ён таксама хацеў быць адзначаны. Шчокі ў яго былі падрапаны. А калі ён устаў, я ўбачыў кроў у яго на назе і разадзерты рукаў кашулі. Шлейка пры кароткіх скураных нагавіцах была таксама адарвана.

— Трэба неяк выйсці адсюль, — сказаў я, не маючы паняцця, як гэта зрабіць.

Аказалася, што Экі таксама не ведае. Яго „Але як?" — было найлепшым доказам гэтага.

Я спрабаваў уздрапацца на кучу друзу. Але ўжо на старце ўпаў. Я ўстаў і спрабаваў яшчэ раз. Выйшла лепш, бо падаючы, я падперся рукамі. Ногі абсоўваліся раз-пораз, але я ўпарта цягнуўся наверх. Дацягнуўся да канца паламанай дошкі і затрымаўся на самай вяршыні кучы друзу. Каб вылезці, не хапала паўметра.

— Трэба нацягаць сюды некіх дошак і цэглы, бо інакш з гэтага нічога не выйдзе.

Мы пачалі павялічваць кучу. Экі падаваў кавалкі друзу, а я ўкладваў яго так, каб магчы на ім стаць, схапіцца за падлогу і падцягнуцца на руках.

— Добра, — сказаў я праз некалькі мінут. — Спрабую.

Не ўдалося мне яшчэ стаць другой нагой, як усё рассыпалася і я з'ехаў уніз.

— Давай яшчэ раз.

Толькі за чацвертым разам мне ўдалося ўхапіцца за выступ падлогі. Не ведаю, ці ўдалося б мне, каб не тое, што я дацягнуўся нагамі да сцяны, неяк уздрапаўся па ёй і да паловы ўсцягнуўся на падлогу. Перадыхнуў і, сабраўшы рэшткі сіл, вылез наверх.

На дварэ было цёмна. Але яшчэ можна было адрозніць дрэвы.

— Экі, стань там, дзе я стаяў і пачакай. Я пашукаю нейкай галіны.

Я знайшоў яе, доўгую і сухую. Падаў адзін канец Экі і толькі цяпер зразумеў, што такім чынам яго не выцягну. Трэба было знайсці нешта такое, па чым ён мог бы ўздрапацца да мяне. Толькі што і дзе?

— Пачакай яшчэ. Пашукаю чаго-небудзь.

Мне трапілася ўсё, на што можна натрапіць у такой цемені, але не патрэбная бэлька ці нейкі даўжэйшы кавалак дрэва. Я ўжо пачаў сумнявацца, што нешта знайду, калі ў кутку натыкнуўся на высокі пянёк. Я перакаціў яго і скінуў уніз.

Экі вымушаны быў уладжыць усе свае сілы і спрыт, каб усцягнуць пянёк на кучу. Далей пайшло ўжо лягчэй. Ён схапіўся рукою за бераг дзіркі ў падлозе, а я злавіў яго адной рукою і памог яму вылезці з падвала.

Пушчык аб'явіў пра гэта, здавалася, на паўлесу, а мы кінуліся пад сцяну і толькі праз некалькі хвілін выглянулі праз акно, забыўшыся на час пошукаў аб існаванні птушак. Усё вакол нас было нячыстымі сіламі.

Экі перахрысціўся, а потым сплюнуў на ўсе чатыры бакі.

— Зрабі тое самае, бо інакш убачым чорта, — папярэдзіў ён мяне.

Мне не хацелася сустрэцца з чортам. Я зрабіў, як ён казаў.

Якім цудам мы знайшлі сцежку, я да сёння не магу зразумець. Ва ўсякім разе мы ішлі побач па гэтай сцежцы і месца на ёй хапала нам абодвум. Ніколі б не падумаў, што гэта магчыма, бачачы яе ўдзень: была такая вузкая.

Аб далейшых прыгодах хлопцаў прачытаеце ўжо ў кніжцы. Цікавая. А Хольдзі сам знайшоўся — быў у суседняй вёсцы ў майстра-разбяра.

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 224001, г. Брэст, вул. Рэспубліканская, 17, кв. 33. Аксёнавай Наташы. 15 гадоў.

— ✳ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 8, кв. 45. Іра Юрэвіч. 5 клас.

— ✳ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 8, кв. 93. Алеся Кудраўцава. 4 клас.

— ✳ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, 2 пер. Р. Люксембург, 8, кв. 19. Люся Клешчанок. 5 клас.

— ✳ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, 2 пер. Р. Люксембург, 8, кв. 61. Галя Грышанава. 6 клас.

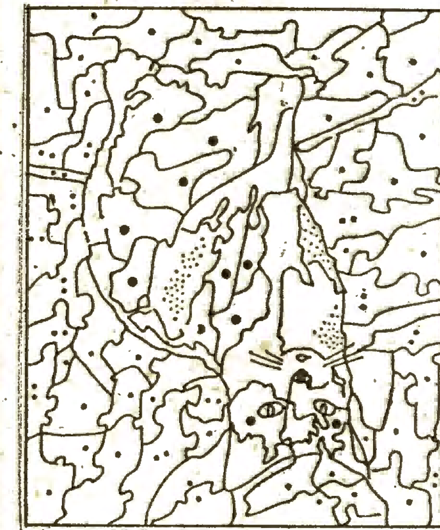
— ✳ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Мацвееўская, 7, кв. 1. Люда Грынеўская. 8 клас.

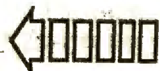
— ✳ —

РСФСР, 440046 г. Пенза, в/г корп. 138 ком. 133. Яна Стахно. 5 клас.

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Размалюй карцінку каляровымі алоўкамі. Палі з дзвюма вялікімі кропкамі — колерам, у якім ты хацеў бы бачыць на кошцы, палі з адной малой кропачкай — як падлогу, а палі з дзвюма малымі кропачкамі — як сцены. Прыгожа выйшла?

праз кусты, абдзіраючы рукі і твары. І толькі выскачыўшы на ўскраек лесу, убачылі: гарыць недзе далей.

А згарэла ў той дзень Стасіна хата. Таму назаўтра Галіна прынесла Стасіны туфелькі:

— У вас, мабыць, усё згарэла.

Але туфелькі Стася не ўзяла. Хоць хата згарэла, але блізка былі людзі і паспелі вынесці ўсё, выратаваць.

Прайшло ўжо больш трыццаці гадоў. Даўно раз'ехаліся тыя дзеці па свеце. І Стася выехала далёка-далёка, выйшла замуж. І бацькі памерлі. І пра туфелькі тыя забыць ужо час. А тут на табе — прысніліся! Мусіць, не забываецца людская дабрыня і спагада. Можа, таму так шчодра дзеліцца Галіна з людзьмі ўсім, што мае. Глядзіш, іншыя нясуць свае крыху і больш падношаныя сукенкі, туфлі, паліто, футры, кофты прадаваць, а Галіна амаль новыя рэчы раздае за так, за дзякуй. І так лёгка і добра на душы, калі бачыць, як нехта радуецца яе падарунку. Часамі дамашнія і лаюць: „Навошта траціш грошы, купляеш, а потым раздаеш". А яна — не мяняецца. Дзесьці ж засеў у ёй „вірус" дабра, што пасяліўся ў далёкім дзяцінстве.

Пішуць школьнікі

ЯК Я ПРАВЯЛА КАНІКУЛЫ

На ўроку беларускай мовы ў школе ў Трасцянцы настаўніца Галена Тапалянская запрапанавала васьмікласнікам напісаць аб праведзеных летніх канікулах. Вось найцікавейшыя ўрыўкі з іх адказаў:

Ніна Андраюк:

„1 ліпеня я паехала ў горы. Там пазнала многа сяброў. Разам гулялі ў мячык, палілі вогнішча, спявалі песні. Аднойчы вечарам хлопцы пачалі з намі дражніцца: стукалі ў дзверы, у вокны, нават выбілі шыбу ў лазенцы. Тады мы іх аблілі вадою. І пачалася паміж намі вайна на ваду. А закончыў яе адзін з працаўнікоў лагера. Ён пайшоў да дырэктара і сказаў, што мы абліваем сцены домікаў вадою. І гэта была праўда. Нават у сярэдзіне ў пакоях цякла па сценах вада, а ўсе дзяўчаты мелі мокрае адзенне. Зараз з'явіўся дырэктар, навёў парадак і загадаў, каб да раніцы ўсё было вычышчана. На шчасце, да раніцы ўсё высахла.

У гарах я правяла два тыдні. Потым вярнулася дадому, дапамагала бацькам па гаспадарцы, хадзіла на рэчку, купалася і загарала. Разам з сяброўкамі мы перажылі яшчэ шмат прыгод. Адну нават страшную, але аб ёй раскажу наступным разам."

— ✳ —

Эва Тамашук:

„Я ўвесь час, усе канікулы была дома. З сяброўкамі хадзіла на рэчку. Лавілі рыбу. Аднойчы мы з сяброўкаю плылі па вадзе, а хлопцы лавілі рыбу. Вада была плыткая, месцамі даходзіла пад рукі. Раптам Анэта знікла. Я вельмі спалохалася. Але зараз яна паказалася над вадою. Аказалася, што там было глыбока. Я пабаялася тудою плысці і тое месца абышла берагам.

На канікулах мы часта збіраліся ля вогнішча. Адбывалася гэта блізка каля лесу. Усе разам мы прыносілі галлё, потым распальвалі вогнішча, спявалі песні, расказвалі вясёлыя гісторыі.

Аднойчы мая сяброўка ўбачыла ў лесе нейкія вогнікі. Яна вельмі спалохалася. Мы ўсе ўсе супакоілі. А праз хвіліну тыя вогнікі паказаліся ўжо бліжэй. Мы таксама спалохаліся. Хлопцы кінуліся за імі, каб даведацца, што гэта такое. А праз паўгадзіны з лесу выйшаў „дух". Мы спачатку спалохаліся, а потым усе засмяяліся. Гэта былі хлопцы, пераадзетыя за „духа". Яны неслі свечкі і ланцугі. Усім гэтая прыгода вельмі спадабалася."

— ✳ —

Бася Пацкевіч:

„У час канікул мы часта купаліся на рэчцы, на месцы, якое ў нас завецца вадапоем, гэта над Нарваю. Там мы гулялі ў мяч, палілі вогнішча. Вечарамі збіраліся на лавачцы, частаваліся яблыкамі і грушамі. У дождж я сядзела ў хаце або ішла па грыбы.

Ездзіла я ў Беласток. Там пазнала новых сяброў. Мы разам хадзілі ў кіно. Глядзелі „Аповесць, якая не мае канца". Цікавы кінафільм."

— ✳ —

Аня Ігнацюк:

„Канікулы я правяла дома. Памагала бацькам. У вольны час хадзіла ў лес па грыбы і ягады, загарала і плавала ў рэчцы. У дажджлівую пагоду я глядзела тэлевізар, слухала перадачы па радыё, чытала кнігі. Часта ездзіла з мамай у Беласток. Мы рабілі пакупкі да школы."

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul Wesołowskiego 1, „Зорка"

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 27 X — 8.05 Przybysze z Matplanety. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 „Córka albo syn" — film TP. 10.35 Domator. 12.00 Spotkania z literaturą; kl. II lic. 12.50 W Europie nowożytnej: Konflikty polsko-tureckie. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I Spotkania z literaturą. 15.00 W szkole i w domu. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia — Telegazeta. 15.55 Intersygnał. 16.25 Dla młodych widzów: Rambit. 16.50 Dla dzieci: Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Raport. 17.50 Skarbiec. 18.30 „Stop" — mag. konsumentów. 18.50 Weekend w Jedynce. 19.00 Dobranoc. 19.10 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Wesoła wdówka" — film fab. prod. USA. 21.50 „7 dni — kraj". 22.20 Otwarte Studio. 23.20 DT — Echa dnia. 23.35 Otwarte Studio (cd.).

Sobota 28 X — 7.00 TTR — s. I Mat. 7.30 TTR — s. I Współczesne życie kulturalne. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.40 Pr. public. 9.00 „Drops" — mag. dla dzieci i młodzieży oraz film z serii „Postrach miasta" (5). 10.30 DT — Wiad. 10.40 „Wyprawa pod podszewkę Alp" (3) — serial dok. TP. 11.15 „Zdrowie" — wojsk. pr. public. 11.45 Magazyn „Powiększenie". 12.05 „Z Polski rodem" — mag. polonijny. 12.35 Szkoła mistrzów — Ryszard Ber. 12.55 Radar. 13.10 Tel. Teatr Prozy: Vercors — „Milczenie morza". 14.10 Prezydenci — William Taft. 14.45 Tel. Informator Wydawniczy. 15.05 Komedie, komedie... „Misja specjalna". 16.40 Do trzech razy sztuka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Polska walcząca. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Zostać gwiazdą" — film fab. prod. USA. 21.35 Tel. Przegląd Sportowy. 22.25 Tydzień w polityce. 22.35 XXXI Międzynarodowy Festiwal Muzyki Jazzowej „Jazz Jamboree '89". 23.15 Telegazeta. 23.20 Kino Sensacji: „Błękitny trop" — franc. film fab.

Niedziela 29 X — 7.00 Witamy o siódmej. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Janka" (6). 10.30 DT — Wiad. 10.35 „Zwierzęta Europy" (3) — franc. serial przyrodn. 11.05 Kraj za miastem. 11.35 Muzyczna Telewizja: Rock express. 12.00 Poranek symfoniczny WOSPRiTV. 13.00 Teatr dla dzieci: Jan Brzechwa — „Jaś i Małgosia". 13.40 Tel. Koncert Życzeń. 14.25 Sportowa Niedziela. 15.10 Antena. 15.35 „Panna dziedziczka" — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Tel. Teatr Rozmaitości: R. Chandler — „Żegnaj, laleczko" cz. 1. 18.35 Agromarket. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Tanamera" (2) — serial ang. 21.00 „7 dni — świat". 21.30 Sportowa niedziela. 22.20 Premiery po latach. 23.10 Telegazeta. 23.15 Jutro w programie.

Poniedziałek 30 X — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 15.00 Powtórka przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia — Telegazeta. 16.25 „Luz" — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gorące linie. 18.00 „Wędrówki dalekie i bliskie". 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 W Sejmie i Senacie. 19.30 Dziennik. 20.45 Teatr TV: Stefan Żeromski — „Ponad śnieg bielszy się stanę". 21.25 „Obok nas" — rep. 21.55 Wokół wielkiej sceny. 22.45 DT — Echa dnia. 23.00 J. franc. (3).

Wtorek 31 X — 8.05 Z naszych dziejów. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Akwen Eldorado" (2) — serial pol. 10.15 Domator. 11.10 Drogi do niepodległości. 12.50 Wśród ludzi władza. 15.00 Powtórka przed maturą: Spotkania z literaturą. 15.30 Kim być? — decyzje 15-latków. 16.20 Pr. dnia — Telegazeta. 16.25 Dla dzieci: „Tik-Tak". 16.50 „Cudowna podróż (43) — serial anim. prod. austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Spojrzenia". 17.55 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.15 Mozaika narodowości — Gogolin. 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 „Impresje Łyczakowskie" — rep. 19.30 Dziennik. 20.05 „Akwen Eldorado" (2) — serial pol.. 21.00 System gospodarczy. 21.30 „Taniec życia" — pr. muzyczno-poetycki. 22.00 Studio Solidarność. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. ros. (3).

Sroda 1 XI — 8.55 Pr. dnia. 9.00 Dla młodych widzów: „Lutra" — film fab. prod. węg. 10.25 „Królewski Ruban" — film przyrodn. prod. NRD. 10.55 Cmentarz na Służewcu. 11.15 „Została ziemia i...wspomnienia" — rep. 11.40 „Arka Noego" — film przyrodn. prod. węg. 12.50 „Na obcej ziemi boję się umierać" — pr. poetycki. 13.35 „Deyna" — pr. dok. 13.45 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Życie codzienne w epoce kamiennej" — film dok. prod. belg. 14.20 Transformacje — pr. poetycko-muz. 15.00 Transmisja Mszy Świętej. 16.05 „Cztery pory roku" — „Jesień". 16.20 „Koniec świata" — film TP. 17.15 Teleexpress. 17.30 Teatr TV: Czesław Miłosz — „Mówię do Ciebie po latach milczenia". 18.30 „Żertwa" — film dok. Tamary Sołoniewicz. 19.00 Dobranoc. 19.10 Pr. publ. kult. 19.30 Dziennik. 20.05 Wojna i film: ‚Wielki wóz" — film TP. 21.25 Studio Sport: Puchar Europy w piłce nożnej. 22.25 Muzyka w Leżajsku.

Czwartek 2 XI — 8.40 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Glina z wyższych sfer" (5) — serial krym. 10.20 Domator. 11.10 Polska w latach międzywojennych. 12.50 Spotkania z literaturą. kl. I lic. 15.00 W świecie sztuki. 16.20 Pr. dnia — Telegazeta. 16.25 „Kwant" oraz film z serii „Świat, w którym żyjemy" 17.15 Teleexpress. 17.30 „W szczerym polu biały krzyż" — wojsk. pr. dok. 17.55 Film dok. 18.25 Magazyn Katolicki. 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Glina z wyższych sfer" (5) — ang. serial krym. 21.00 Sport. 21.10 Pegaz. 21.55 „Czas" — mag. publ. 22.25 DT — Echa dnia. 22.40 J. ang. (33).

КІНО

Bielsk Podl. Piękne jest życie — jug. 30—31 X. Dotknięci — pol. 1—3 XI. Zdrada i zemsta — chińsk. 4—5 XI.
Czeremcha Krokodyl Dundee — austral. 1 XI. Piramida strachu — USA 4—5 XI.
Hajnówka — Uciekinierzy — fr. 30—31 X. Skorumpowani — fr. 1—3 XI. Opowieść Harleya — pol. 4—5 XI.
Michałowo Szczęśliwa trzynastka — chińs. 1—3 XI. Antycasanowa — jug. 4—5 XI.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	М…
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	29	16	Нарцыза, Яцка	Лонгіна	6.25-16.13	6.24-15.32
панядзелак	30	17	Эдмунда, Пшэмыслава	Андрэя, Восі	6.27-16.11	7.38-15.50
аўторак	31	18	Урбана, Сатурніна	Лукі, Марына	6.29-16.09	8.50-16.14
серада	**1**	**19**	**Дзень Памёршых**	**Іаана, Клеапатры**	**6.31-16.08**	**10.00-16.48**
чацвер	2	20	Багдана, Бажыдара	Арцёма, Герасіма	6.33-16.06	11.01-17.35
пятніца	3	21	Сільвіі, Губерта	Іларыёна, Філафея	6.35-16.04	11.50-18.35
субота	4	22	Кароля, Альгерда	Елізаветы	6.36-16.02	12.27-19.47

(Працяг са стар. 8)

НІНА АМЕЛЬЯНЮК
ГУТАРКІ АБ МОВЕ

каў, напр.: **дзяжурны — дзяжурны студэнт, знаёмы — знаёмы мужчына, хворы — хворы сябар.**

У ролі назоўнікаў у сказе могуць выступаць не толькі прыметнікі і дзеепрыметнікі, але і іншыя часціны мовы"[4]:

— лічэбнікі: **Аднаму** льецца, а **другому** нават не капае;

— займеннікі: Дык бач, **сам** не пабег на дождж, а пагнаў **нашага** (І.Н.);

— прыслоўі: І гэтае **„добра"** чамусьці так кальнула Косцю, што ён ажно падскочыў. (Шам.);

— службовыя часціны мовы: **З-за** — складаны прыназоўнік;

— выклічнікі і гукапераймальныя словы: Гэтае **„га"** гучала зусім ужо грозна (М.З.); Недзе побач у паветры пачулася нядобрае **„ф'ю-ф'ю"**. (В.Б.).

Субстантывацыя — актыўны працэс у сучаснай беларускай мове.

2. Ад'ектывацыя (лац. adjectivum 'прыметнік') — пераход дзеепрыметнікаў у прыметнікі, напр.: **балючыя раны, загарэлы мужчына, калючыя вусы, любімая радзіма, невядомыя сцежкі.**

Дзеепрыметнікі, пераходзячы ў разрад прыметнікаў, страчваюць дзеяслоўныя прыметы (трыванне, стан, час) і набываюць якаснае значэнне.

3. Адвербіялізацыя (лац. adverbium 'прыслоўе') — пераход іменных часцін мовы ў прыслоўі, напр.: **бягом, вечарам, вясною, дома, часам.**

Шляхам адвербіялізацыі прыслоўі ўтварыліся ад склонавых форм назоўнікаў без прыназоўнікаў або з прыназоўнікамі:[5]

а) ад назоўнікаў без прыназоўнікаў:

— ад творнага склону: **днём, вечарам, ноччу, зімой, часамі, бягом, вярхом, вобмацкам;**

— ад роднага склону: **дома, учора;**

— ад давальнага склону: **дамоў, далоў;**

— ад вінавальнага склону: **век, раз, крыху, каплю;**

б) ад назоўнікаў з прыназоўнікамі:

— ад роднага склону з прыназоўнікамі **з, да, ад, без: зверху, здуру, дадому, даволі, адразу, бясконца;**

— ад вінавальнага склону з прыназоўнікамі **на, у, за, пад** і некаторымі іншымі: **назад, назло, уверх, уголас, зараз, замуж, надчас, праз меру, вобземлю;**

— ад давальнага склону з прыназоўнікам **па: патроху, пакрысе;**

— ад творнага склону з прыназоўнікамі **за, пад, з: замужам, подбегам, з аглядкай;**

— ад меснага склону з прыназоўнікамі **у, на, па, а: уверсе, улетку, наверсе, наперадзе, папраўдзе, апоўначы;**

— ад назоўнікаў множнага ліку з прыназоўнікамі (невялікая група): **употайкі, упрысядкі, навыперадкі, наўцёкі, нацянькі, напярэймы, напярэсцігі.**

[1] Л. М. Шакун, Словаўтварэнне, Мінск 1978, с. 88—101.
[2] Там жа, с. 89.
[3] Там жа, с. 91.
[4] Сучасная беларуская літаратурная мова. Марфалогія, пад рэд. Ф. М. Янкоўскага, Мінск 1980, с. 81.
[5] Там жа, с. 195—197.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

І БГКТ рушыла ● Беластоцкі сенатар аб беларусах ● Дзеля еднасці ● Дзіўны абаронца ● Літстаронка: сучасная ананімная паэма „Як мяне адваджвалі ад „Талакі" ● Знакі часу ў беларускім друку ● Адгалоскі: кулачныя баі і фальшывы ідал ● Пра нашых пісалі: беларуская партыя або „Салідарнасць" ● Мёртвы сезон: мінская архітэктура ● „Зорка" ● Парады ● Гумар.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Жыхары БССР грашовыя ахвяраванні могуць уплачваць на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

Узносы грамадзян, пражываючых у Чыкага, штат Ілінойс, ЗША:

2859. Мікалай Латушкін — 100 дол. ЗША
2860. Марыя Манжула — 50 дол. ЗША
2861. Яўген Макарэвіч — 50 дол. ЗША
2862. Уладзімір Мелінічак — 50 дол. ЗША
2863. Валянціна Кішкель — 5 дол. ЗША
2864. Канстанцін Пуп — 10 дол. ЗША
2865. Станіслаў Місевіч — 20 дол. ЗША
2866. Міхась Каленік — 50 дол. ЗША
2867. Міхась Ірчык — 10 дол. ЗША
2868. Аляксандр Сітыніец — 10 дол. ЗША
2869. Валянціна Талочка — 10 дол. ЗША
2870. Фёдар Якаменка — 20 дол. ЗША
2871. Кастусь Бандарук — 20 дол. ЗША
2872. Царква Святога Юрыя — 20 дол. ЗША
2873. Павел Агалёў — 6 дол. ЗША
2874. Мікалай Васялоўскі — 5 дол. ЗША
2875. Людміла Нягода — 5 дол. ЗША
2876. Рыгор Касач — 10 дол. ЗША
2877. Аляксандр Шышка — 50 дол. ЗША
2878. Джон Жыўчук — 1 дол. ЗША
2879. В. Яканюк — 10 дол. ЗША
2880. Анатоль Новік — 10 дол. ЗША

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 1950 zł, półr. 3.900 zł, rocznie 7.800 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach.
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając ‚blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul Towarowa 28, 00-950 Warszawa, skr. poczt. 12 PBK XIII Oddział w Warszawie. Nr konta 370044-1195-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny:
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego.

Zam. 1514/89 r. Nakład 5.500 egz. T-8.

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ДЫСПУТ

— Ка-хан-не! — нараспеў паўтарыла суседка Кухальская. — Гэта такое светлае пачуццё...

— А дзе яно зараз, тое пачуццё, — перабіў маладую жонку Кухальскі. — Ты маю кашулю назаўтра падрыхтавала?

— Што яны гавораць? — спытаў у мяне Сандалевіч.

— А... нічога талковага, — адказаў я.

— Дыспут пра каханне. Вось учора я чытаў нататкі псіхолага...

— Каго? — не пачуў Кухальскі.

— Псіхолага, — паўтарыў я. — Дык ён піша, што ад добрай жонкі муж ніколі не ўцячэ.

— Добрая справа бракам не бывае, — раздаўся раптам голас халасцяка Карабелава.

— Падтрымліваю, — зарагатаў Сандалевіч.

— Чаго ён рагоча? — пацікавілася Кухальская, аднак тут закрычала гэта істэрычка Бабеліна з чацвёртага паверха:

— Ну, што за людзі! Што за суседзі! Дасце вы нарэшце заснуць?

— Добрай ночы! — пажадаў я сваім суседзям і схаваў галаву пад падушку: усё-такі гэта буйнапанельны дом, а не прыватны сектар!

Вячаслаў Гілевіч
(са зборніка „Крышталёвая душа")

НІЎКА

— Без натуршчыцы маляваць не магу...

АФАРЫЗМЫ

Чым жа ёсць чалавек у прыродзе? Нічым перад бясконцасцю, усім перад нябытам, сярэдзінай паміж нічым і ўсім.

*

Гаварыць праўду — карысна для тых, каму яе гавораць, але некарысна для тых, хто яе гаворыць, бо прыцягваюць да сябе нянавісць.

*

Калі злосць мае рацыю на сваім баку, тады робіцца вельмі ганарыстай.

*

Сіла. Не мае яна ніякай улады ў свеце вучоных; яна валодае толькі ўчынкамі, а не думкамі.

Блез Паскаль

— * —

Мясцовы музей купляў розныя старыя прадметы і габравянін прынёс прадаць свае старыя боты. Калі адмовіліся купіць гэты „экспанат", уражаны габравянін сказаў:

— Але ж гэта сапраўды незвычайныя боты. Падчас першай сусветнай вайны насіў іх мой бацька як боты з халявамі. Вярнуўшыся з вайны, аддаў іх мне і я зрабіў сабе туфлі. Затым мая жонка насіла іх як тапачкі. Далей гуляў імі сын, пускаючы лодкі на сажалцы. Калі пачалася другая сусветная вайна, я зноў стаў іх насіць. А вы гаворыце, што гэта не каштоўны прадмет.

НЕ ЗАЎСЁДЫ

— Раскоша, як шчупаку ў возеры.

— Калі не наплыве мінеральных угнаенняў.

Браты Бароўкі
(з кнігі „Кубік Рубіка")

ДАПАМОГ

— Ратуйце, доктар!

— Што такое?

— Прыйшла да вас я з галавою.

— Годзе, годзе. Без галавы да нас яшчэ не ходзяць.

Мікола Грышан

ЖАДАННЕ

Бацька звяртаецца да Янкі:

— Чаго ты хацеў бы наймацней?

— Хацеў бы нарадзіцца ў часы Баляслава Хробрага.

— Чаму!

— Бо не трэба было б вучыцца пра тое, што было потым.

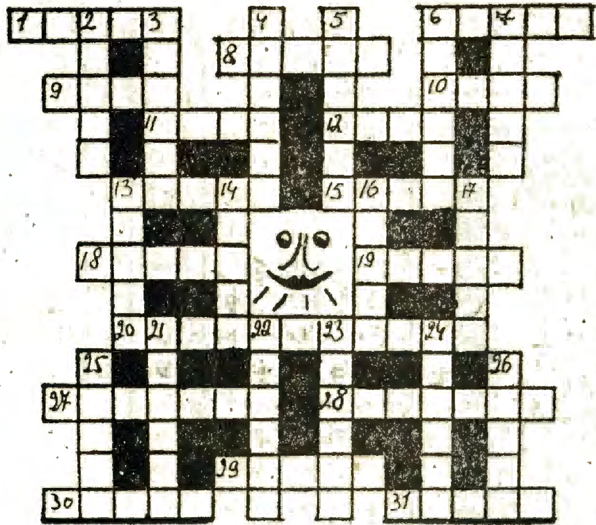
Міма нас!

Шлюб як кніга, у якой першы раздзел — гэта паэзія, астатняя — проза.

КРЫЖАВАНКА З УСМЕШКАЙ

Упоперак: 1) яшчэ адна прычына прыйсці на работу дружна і своечасова, 6) гарачы напітак, 8) вядучы мост, 9) два чобаты, 10) такая цудоўная дэталь у вершы і такі нязладжаны паказчык у рабоце, 11) караняплод, які з даўніх часоў вырошчваўся на Беларусі метадам самейнага падраду, 12) цяжкі гальштук, 13) абшар для бяспечнага падарожжа, 15) частка абутку, у якой гарантыі застацца цэлай, пабываўшы на вяселлі, не застаецца, 18) адзін з самых даходных відаў непрацоўных даходаў, 19) востры прадмет, на які абавязкова наткнемся, калі прыйдзем у дзень нараджэння жонкі без букета кветак, 20) апрацоўка мелодыі, 27) машына, што арэ як вол, цяжкая як слон, а рухаецца як чарапаха, 28) прыёмы блізкія да баявых для нармалізацыі абставін у дзень палучкі, 29) палеская дзяўчына, якая не насіла бялізну ў прадзіно, а мыла яе на рэчцы, 30) народны музычны канструктар, 31) шмат адміністрацыйных работнікаў нашага ўпраўлення.

Уніз: 2) від баявых дзеянняў ля акенца касы ў дзень палучкі, 3) дакумент гістарычнай важнасці, 4) неабгрунтаваны довад аб несвоечасовым прыходзе з работы, 5) спосаб-мара лайдака здаць дрэнна выкананую работу, 6) прафесійная зладзейка, 7) квартэт пасля дабаўкі, 13) адна з праяў закона цягацення, 14) атмасферныя ападкі ў галаве, 16) колер твару начальніка пры размове з нямаслухмяным падначаленым, 17) інвентар, які нікому не ўдаецца схаваць у кішэні, 21) горб турыста, 22) глыбокая адтуліна, 23) адзінка выхаваўчай сілы, 24) дэфіцытная дэталь у галаве, 25) верная і вечная спадарожніца спорту, 26) хімічна-малекулярны састаў, які абавязкова ўзмацняе сваю рэакцыю ў час з'яўлення ўчастковага ў пад'ездзе.

Васіль Гедзька

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

Адказ-заклік з крыжаванкі змешчанай у № 38: Не будзь скнарай і лянівым, падпішыся ўжо на „Ніву".

Кніжныя ўзнагароды выйгралі: Ірына Шымчук з Гайнаўкі і Віктар Сцепановіч з Мінска.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

А ЦІ ЎСЕ ТЫЯ САДЫ ЦВІТУЦЬ

(народная)

А ці ўсе тыя сады цвітуць,
Што садзяцца, паліваюцца?
Ці ўсе тыя замуж ідуць,
Што любяцца ды кахаюцца?*

Палавіна тых садоў цвіце,
Палавіна асыпаецца.
Палавіна замуж ідзе,
Палавіна разлучаецца.
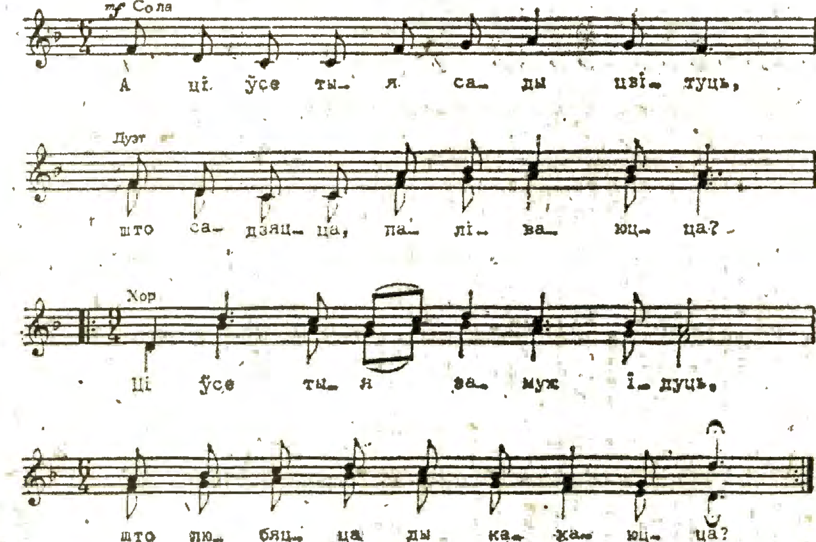
Былі ў полі тры крынічанькі
Любіў хлопец тры
дзявічанькі:
Чарнявую, бялявую,
Трэцюю русу кучаравую.

— Чарнявую ад душы люблю
А з бялявай абвянчаюся,
А з русаю кучараваю,
Ой, штовечар насміхаюся.

— Ці ж я табе не прыказвала
Як стаялі пад паветкаю:
„Не едзь, мілы, у далёкі край
Не застанеш мяне дзеўкаю".

— Не застану цябе дзеўкаю,
Так застану маладзіцаю,
Датуль цябе любіць буду,
Усё раўно вазьму ўдавіцаю!

* Апошнія два радкі кожнай страфы паўтараюцца.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020